

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1913. Andra kammaren. Nr 12.

Onsdagen den 26 februari.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna till en början av herr vice talmannen.

§ 1.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 22, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 67 § i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 2.

Till avgörande förelåg nu jordbruksutskottets utlåtande nr 23, i anledning av väckt motion om vissa tillägg till 35 § i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet.

I en inom Andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad motion, nr 55, hade herr *Ekerot* föreslagit, att Riksdagen måtte besluta sådant tillägg i 35 § av lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet, att protokoll, som fördes vid vägsyn och efterbesiktning, skulle undertecknas även av de i förrättningen deltagande nämndemännen.

Om tillägg till 35 § i lagen ang. väghållningsbesvärets utgörande på landet.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte av Riksdagen bifallas.

Vid utlåtandet funnos emellertid fogade reservationer av:

herr *R. G. Hamilton*; samt

herrar *Andersson* i Grimbo, *Ekerot* och *Olausson*, vilka föreslagit, att ifrågavarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, gav herr vice talmannen på begäran ordet till

Herr *Ekerot*, som yttrade: Herr talman! Jag skall be att med anledning av det avslagsyrkande, vartill utskottet kommit, få säga några ord för att påvisa något angående den reservation, som är fogad till utskottets betänkande.

Om man studerar väglagens paragraf 35, så finner man, att det i denna paragraf heter: »Ärligen skall vägsyn hållas av länsman med biträde av två nämndemän». Vidare säges det, att om efterbesiktning

Om tillägg till 35 § i lagen ang. väghållningsbesvärets utgörande på landet.

(Forts.)

skall äga rum, besiktningen vid första synen endast skall konstatera vad som är att göra, och att detta skall antecknas i protokollet. Men under alla förhållanden skall protokoll föras.

Detta protokoll föres nu i allmänhet av den tjänstgörande länsmannen, och följaktligen är ju han på sätt och vis ansvarig för detsamma. Vid alla stämmor och dylika sammanträden väljas ju justeringsmän för att tillse, huruvida protokollet är i överensstämmelse med de fattade besluten eller icke; men i fråga om detta protokoll, som har så stor ekonomisk betydelse, här blir icke någon av nämndemännen, d. v. s. någon av dem som deltagit i besluten, satt i tillfälle att taga del av protokollet, utan protokollet föres utan att de egentligen kanske ens veta, vad som står i detsamma.

Det är mot detta som jag i denna lilla motion vänt mig och därvid framhållit, att de i sådan besiktning deltagande nämndemännen borde underskriva och justera det protokoll, som innehåller de beslut, som de fattat. Det är nämligen så, att icke länsmannen, utan de i besiktningen deltagande nämndemännen, f. tta besluten; länsmannen fattar beslutet, endast om nämndemännen äro oeniga. Om nu en person, som fått sin väg kasserad, får reda på detta genom protokollet, så måste han, därest han tvivlar på protokollets riktighet, själv uppsöka nämndemännen för att efterhöra, huruvida de dömt honom så, som protokollet lyder, eller icke.

Nu heter det visserligen, att man har rätt att klaga över vägsyn, och det är ju en rätt som icke under några förhållanden kan tagas ifrån vederbörande; men det heter också i § 80 i väglagen, att den dom eller de bestämmelser, som återfinnas i protokollet, skola fullföljas oaktat klagan, och sedan blir det vederbörande väghållares sak, därest domen kommer att ändras, att se till att göra sin rätt gällande på ett eller annat sätt. Om det i stället hade varit så, att en väghållningsskyldig, därest han överklagat synenämndens dom, icke hade behövt göra något åt sitt vägstycke, förän Konungens befallningshavande hade sagt, huru det skulle bli, då hade det varit något helt annat; men nu kommer han antingen att få utföra lagningen, eller lagningen av vägstycket kommer att utföras på hans bekostnad, detta oaktat.

Då emellertid under diskussionen i utskottet framhållits, att väglagen är under omarbetning, i det de sakkunniga, som blivit utsedda år 1911, fått i uppdrag att inkomma med förslag till förändring i fråga om väglagen, så hava reservanterna ansett, att det skulle vara tillräckligt, att Riksdagen endast uttalade den förhoppningen, att de sakkunniga skulle taga frågan under övervägande och se till, vad som kunde vara att göra, så att frågan i annat sammanhang kunde komma under debatt. Utskottets majoritet bar däremot ansett, att underskrivande eller justerande av protokollet kunde rent av vara skadligt; i varje fall skulle det vara till så stort besvär, att man hade svårt att kunna föreskriva det överallt. Jag kan gå med på, att det är besvärligt, att nämndemännen och länsmannen skola sammanträffa ännu en gång. Men det är icke över allt i vårt land som avstånden äro lika stora. Man kunde ju tänka sig en bestämmelse i lagen, att exempelvis vägstämman ägde rätt besluta, huruvida nämndemännen skulle ju-

stera protokollet eller eller icke, eller under vilka förhållanden en sådan justering behövde äga rum. Ett annat sätt vore ju, att ene nämndemannen kunde utses att gå igenom protokollet och se till, att de beslut, som nämnden kommit till, vore riktigt uppfattade; ty man kan i detta fall icke behöva förutsätta, att felaktigheter i protokollet oivillkorligen skola vara avsiktligt begångna av länsmanen, utan felet kan vara oavsiktligt och följaktligen rättelse behöfvig.

Emellertid är det så, att ibland är länsmanen mycket sträng och nämndemännen mycket milda, och ibland nämndemännen stränga och länsmanen sådan, att han låter det gå som det kan; ibland är länsmanen en erfaren man, och ibland en ung och oerfaren yngling, som kommer ut från landskansliet och icke har mycket begrepp om saken, men ändå vill sätta sig på sina höga hästar och dekretera, därför att han anser, att han förstår saken bättre än andra. Det skulle således icke vara ur vägen att få möjlighet att få protokollet ordentligt justerat, och det är detta som avses med den reservation, som är bifogad betänkanudet.

Jag ber alltså, herr talman, för att icke upptaga tiden längre än nödigt är, att få yrka bifall till reservationen, under förhoppning att det framdeles skall kunna göras något för att få denna sak ordnad på ett tillfredsställande sätt, vilket den i närvarande stund icke är.

Härutinnan instämde herr *Molin* i Dombäcksmark.

Vidare anförde:

Herr Kronlund: Herr talman! Den enda skillnaden mellan reservanterna och utskottet är den, att utskottet framhållit de svårigheter, ja, rent av besvärligheter, som skulle följa med ett stadgande av det innehåll, som herr Ekerot avsett. Herr Ekerot har nämligen, för att möjliggöra, att protokollet skulle bliva tillförlitligt, ifrågasatt, att nämndemännen skulle underskriva detta av länsmanen uppsatta protokoll. Ja, det kan ju vara, att detta kan synas giva mera tillförlitlighet åt protokollet; men ser man, huru det i verkligheten ställer sig, kan man bli tvivelsam, huruvida detta verkligen kommer att äga rum i stora väghållningsdistrikt, där det kanske finnes flera hundra, ja, mången gång tusentals anmärkningspunkter. Då skulle följden bliva, att när protokollet vore uppsatt av länsmanen, det naturligtvis icke kunde justeras på stället, utan han måste färdigskrive det i sitt hem och sedan skicka det till nämndemännen. Nu är ett väghållningsdistrikt ofta uppdelat i flera mindre distrikt, som var för sig ha sina nämndemän; han skulle således få skicka detta protokoll på flera ställen för att underskrivas av nämndemännen. Och vad vore denna underskrift av nämndemännen värd? Ja, mina herrar, i allmänhet kan man väl förutsätta, att nämndemännen icke själva föra protokoll över förrättningen, utan sedermera skulle det återstå för dem att ur minnet efterse, huruvida protokollet är riktigt eller icke. I de allra flesta fallen bleve det alltså en rent formell åtgärd för dem att underskriva protokollet; och vad innebure detta? Jo, ifall det sedermera uppstode några anmärkningar mot protokollet, och om dessa anmärk-

Om tillägg till 35 § i lagen ang. väghållningsbesvärets utgörande på landet.

(Forts.)

Om tillägg till 35 § i lagen ang. väghållningsbesvärets utgörande på landet.

ningar kanske vore befogade, så bleve nämndemännen, som helt formellt undertecknat protokollet, bundna i sin åsikt och bleve utestängda från den objektiva kritik, som de skulle kunnat öva gentemot detta protokoll, om de icke hade underskrivit detsamma. Ty det måste väl ändå vara fallet, att denna underskrift av protokollet bleve i de allra flesta fall av rent formell natur.

(Forts.)

Vidare är det en sak till, jag önskar påpeka. Denna föreskrift, att protokollet skall underskrivas av nämndemännen, skulle hava till följd, att antingen måste nämndemännen kosta på sig en särskild resa till länsmannen, vilket vore en dryg och obehörig pålaga på nämndemännen, eller ock måste protokollet skickas till dem. Vore nu väghållningsdistriktet uppdelat i flera smådistrikt med två nämndemän i varje, skulle det med anledning därav bliva nödvändigt att skicka protokollet på många olika ställen, och detta skulle i många fall medföra ett dröjsmål, som skulle kunna inverka så, att protokollet ej skulle kunna uppläsas i kyrkorna på den tid, som är föreskriven i väglagen, nämligen andra söndagen från det protokollet förts.

Och medför den föreslagna anordningen över huvud taget någon fördel för allmänheten? Jag vågar påstå, att den icke allenast icke medför fördel för allmänheten, utan tvärtom kan medföra skada för allmänheten, just därigenom att, om verkligen protokollet, sedan det undertecknats, visar sig innehålla felaktigheter, det naturligtvis är svårare för en väghållningsskyldig att bevisa, att detta protokoll är oriktigt, då nämndemännen, som äro de närmaste till att vitsorda protokollet, på förhand hava bundit sin åsikt och sin utsago genom sitt formella undertecknande av protokollet och därigenom blivit berövade den förmåga av objektiv granskning, som skulle tillkomma dem, och som skulle vara till hjälp mängen gång för en väghållningsskyldig, som möjligen blivit förfördelad i detta protokoll.

Nu sade herr Ekerot, att man skulle kunna överlämna åt vägstämman att avgöra, huruvida ifrågavarande protokoll bör justeras eller icke. Ja, men herr Ekerot säger själf, att avsikten med denna justering är att vitsorda protokollets riktighet och att säkerställa detta protokolls riktighet. Då skulle det väl vara underliga bestämmelser, om vägstämman skulle säga, att i vissa fall behöver ni ej vitsorda protokollets riktighet, men i andra behöver ni det. Därför, hur man än vänder saken, tycker jag man kommer till de svårigheter, jordbruksutskottet påpekar och som gjort det omöjligt för utskottet att biträda motionärens förslag.

På grund av dessa nu anförda förhållanden ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag även till dess motivering.

Herr Olausson: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att, med anledning av att jag reserverat mig i denna punkt, få säga några ord. Jag skall fatta mig mycket kort.

Frågan gäller nu, huruvida de nämndemän, som deltaga i vägsyn, skola hava rätt att justera vid vägsynen förda protokoll eller icke. Jag anser för min del, att det är en princip, som bör införas på alla områden och som är fullt riktig, att då personer deltagit i en förrättning, de må äga rätt justera protokollet rörande de beslut, om

vilka de varit med, ty annars blir deras inflytande på saken alltför obetydligt.

Nu har här anförts ett annat skäl för utskottets hemställan, nämligen att om nämndemännen ej underskriva protokollen, väghållare kunna ha bättre utsikt att klaga hos Konungens befallningshavande och där få rätt, i fall nämndemännen haft annan uppfattning, än som i protokollen angives. Ja, jag vill vädja till herrarne, vilket som är fördelaktigast, antingen att ha en lagstiftning på detta område, som är fullt tillfredsställande, eller att väghållarne skola genom rättegång söka få rätt? Jag tror, att det är klokast, om Riksdagen antager ett bestämt stadgande, som går ut på att nämndemännen skola ha rätt att justera protokollen. Den vägen är bättre än att uppmana svenska folket till att genom processer söka skaffa sig rätt.

Nu har även sagts, att det är förenat med så mycket besvär för nämndemännen att underskriva dessa protokoll. Jag tror icke det. Jag tror, att om förrättningsmannen på förhand upprättat en någorlunda tillförlitlig tablå över de olika väglotterna, däri han genast vid syneförrättningen kan ifylla anmärkningar för varje särskild jordägare, behöver det för nämndemännen icke taga så lång tid vid synesförrättningen att underskriva protokollen. Sedan kan förrättningsmannen taga en avskrift av det förda protokollet för att uppläsas i kyrkorna. Jag kan därför icke annat än finna, att motionären har fullkomligt rätt, då han begär, att nämndemännen skola få rätt att justera dessa protokoll.

Nu ha visserligen reservanterna här icke begärt en formell lagändring, utan endast uttalat i motiveringen, att denna fråga måtte utredas i sammanhang med den övriga utredningen av väglagen, vilken form jag anser vara den rätta.

Jag skall be på grund härav att få yrka bifall till reservationen.

Herr Hamilton: Herr talman! Denna fråga är icke av så synnerligen stor betydelse, det är endast med avseende på motiveringen, som utskottet icke är fullt enigt, men den kan likväl hava en viss betydelse. Ty vi veta ju, att hela väglagen är under omarbetning av sakkunnige, och därest den motivering, som utskottet här gjort till sin, blir accepterad av Andra kammaren, så få de sakkunnige stora svårigheter att inlåta sig på det spörsmål, som i utskottets betänkande är berört.

Oaktat det i 35 § väglagen icke är föreskrivet, att protokoll, som föras vid vägsyn, skola justeras, förefaller det självklart, att dylik justering bör äga rum, för såvitt man därigenom skall binda alla syne-männen, även nämndemännen; och jag förmodar, att de sakkunnige skola taga upp denna fråga och se till, att lagen härutinnan blir förtydligad. Men därest den motivering, som utskottet använt, i vilken det säges, att det skulle vara olämpligt att vidtaga denna förändring, godtages av Andra kammaren, kunna ju de sakkunnige efter Andra kammarens beslut svårligen vidtaga någon förändring i lagen.

Jag tror därför, att fastän frågan är obetydlig, det skulle vara lämpligast att icke godkänna den motivering, som utskottet har be-

Om tillägg till 35 § i lagen ang. väghållningsbesvärets utgörande på landet.
(Forts.)

Om tillägg till 35 § i lagen ang. väghållningsbesvärets utgörande på landet. gagnat sig av, utan att taga den motivering, som är föreslagen av reservanterna, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Med herr Hamilton förenade sig herr *Engqvist*.

Herr Molin i Dombäcksmark: Herr talman! Det synes mig, som själva vägsyneinstitutionen kommer i en mycket egendomlig dager genom detta utlåtande från jordbruksutskottet.

Jag har närmast begärt ordet för att korrigera en uppgift, som lämnats av herr Kronlund, såsom skäl för att denna motion skulle avslås i enlighet med jordbruksutskottets hemställan. Det var invändningen, att vägsyneprotokollen skulle komma att distribueras på flera händer i de fall, då väghållningsdistrikten bestode av flera socknar. Förhållandet är icke så, utan vägsynerna förrättas inom länsmansdistriktet, och länsmanen har till sitt förfogande två nämndemän för varje förrättning. Under sådana förhållanden kan jag icke förstå herr Kronlunds skäl, då ju protokollen icke komma att underskrivas eller justeras av mer än två nämndemän.

Vidkommande invändningen, att protokollen skulle uppläsas i kyrkan, vill jag påpeka, att frågan om inskränkning av kungörelseläsandet i kyrkorna nu ligger under utredning, och att vi, som jag hoppas, snart få se förslag på Riksdagens bord med inskränkning i kungörelseläsningen även beträffande vägsyneprotokoll.

Jag ber, i enlighet med det instämmande jag gjort, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Linders: Då ett par föregående talare, herrar Olausson och Hamilton, sökt göra denna fråga till en principiell fråga av någon större betydelse, vill jag säga, att någon sådan större principiell betydelse torde denna fråga icke ha, utan man får se den som en rent praktisk åtgärd.

Då har utskottet fäst uppmärksamheten på, att det dock kan vålla åtskillig tidsutdräkt, därest man skulle företaga den åtgärd, som reservanterna hava tänkt sig. Gent emot detta hava icke motståndarne egentligen haft något annat att säga, än att de — för att citera herr Olausson — icke tro, att det skulle bli så farligt och besvärligt. Men det är givet, att då protokollet icke undertecknas vid synetillfället, undertecknandet skall stöta på åtskilliga svårigheter, såsom herr Kronlund redan understrukt. Jag behöver därför icke uppehålla mig längre vid den saken.

Jag har fäst mig vid ett annat särskilt förhållande, som förekom i utskottet, det förhållandet nämligen, att det icke kunde framdragas mer än ett enda exempel på, att länsmanen skulle hava avfattat protokollet annorlunda än som vid vägsynen hade bestämts. I det enstaka fallet kunde det tydligen påvisas, att därest nämndemännen verkligen hade velat stå för sin mening, de bara hade haft att överklaga protokollet, och beslutet, som länsmanen hade avfattat, hade blivit upphävt.

Nu säga herrar Olausson och Hamilton, att det är en enkel gärd av rättvisa mot dem, som besluta, att de skola bli i tillfälle justera sitt beslut. Ja, det må väl vara sant. Men herrarne veta nog, hur

besvärligt det ofta är vid de många slag av föreningar, som det finnes i vårt land, att få protokoll justerat, då personer bo på olika orter och kanske mången gång på ganska stort avstånd från sekreteraren. Det är förresten ett annat förhållande, som man skulle kunna gott säga vara analogt med detta, nämligen förhållandet vid våra domstolar på landet. Sitta icke nämndemännen där också och besluta utan att komma i tillfälle att justera protokollen?

Man får väl ändock icke gå ut från den förutsättningen, herr Ekerot tycktes taga till utgångspunkt, att länsmännen icke alltid skola vara kompetenta till att bedöma frågorna och avfatta protokollen ordentligt. Han talade en smula vanvördigt om, att en ung pojke — eller vad det var för uttryck, han begagnade — kommer ut från landskansliet och tjänstgör som länsman. Jag vill då erinra, att vare sig länsman är en yngre eller äldre person, så handlar han under tjänstemannaansvar precis på samma sätt som domaren gör då han avfattar sina protokoll.

På grund av vad jag sålunda anfört skall jag be att för min del få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Torgén: Herr talman, mina herrar! Såvitt jag fattat § 35 rätt, måste jordbruksutskottet och även motionären ha fattat den orätt, ty jag kan icke finna, att det föreligger något som helst hinder för länsman och de två vid synen tjänstgörande nämndemännen att gemensamt underteckna protokollet. Jag anser till och med, att nämndemännen hava icke blott rätt utan skyldighet att vara med om undertecknandet.

Talet om tjänstemannaansvar för länsman vill jag reducera till dess rätta värde. För närvarande äro alla tre underkastade tjänstemannaansvar i lika hög grad, ja, nämndemännen kanske i högre grad än länsman, då de ju hava samma bestämmanderätt som han och dessutom skola företräda fackkunskapen. Som lagen förut lydte, hade de två nämndemännen icke någon bestämmanderätt, utan voro närvarande vid synen endast såsom rådgivande fackmän, och då gällde det således, att länsman förde protokollet på tjänstemannaansvar men det gäller icke nu. Att det kan draga ut fjorton dagar, innan man kunnat få protokollet, kan ju icke hjälpas.

När man, såsom det händer hos oss, skall resa såsom nämndeman tio eller femton mil på vägsyner och skall tjänstgöra två gånger om året, så är det icke tänkbart, att man skall kunna minnas allt vad som förekommer, och ej heller är det väl nödvändigt, att var och en skall föra sitt protokoll. Således är enligt mitt förmenande denna reservation fullkomligt riktig. Jag anser för min del, att det bör vara alldeles tillräckligt att här påpeka, att detta förhållande gör sig på olika sätt kännbart i olika delar av landet, och därför tycker jag, att reservationen åstadkommer vad man önskar, nämligen ett påvisande för de sakkunniga att här föreligger ett område, där likformighet bör införas för hela landet.

Herr talman! Jag ber sålunda att få yrka bifall till reservationen.

Om tillägg till § 35 i lagen ang. väghållningsbesvärets utgörande på landet.

(Forts.)

Om tillägg
till 35 § i
lagen ang.
väghåll-
nings-
besvärets
utgörande på
landet.
(Forts.)

Herr Ekerot: Det var närmast ett par yttranden av herr Kronlund, som föranledde mig att begära ordet, men de ha redan under diskussionen blivit vederlagda, och jag behöver därför icke säga så särdeles mycket.

Det talades emellertid om, att nämndemännens underskrifter skulle vara en formalitet, som icke skulle ha någon betydelse för själva saken. Men vi få väl dock i allt fall räkna med, att nämndemännen icke äro blott och bart nollor eller något ännu mindre, utan att de verkligen äro män, som veta både vad de vilja och vad de skola göra. Då kunde kanske denna bestämmelse, om ryggarna skulle vara för mjuka, t. o. m. hjälpa dem att strama upp sig en smula.

Men detta skulle binda nämndemännen, heter det. Ja, det anser jag icke vara ur vägen, ty fälles en dom, så må den gå i uppfyllelse, om den är riktig. Det är bra mycket värre, när det infräffar, såsom hänt, att protokollet säger ett och nämndemännen ett annat. Vad skall man då rätta sig efter? Man kan ju klaga hos Konungens befallningshavande. Ja, klaga ni, säger länsmanen, protokollet skall följas och därmed punkt. Om man under sådana förhållanden får någon rättvisa är tämligen ovisst, ty Konungens befallningshavande får ju söka hålla sina tjänstemän en smula om ryggen, såvitt de icke gjort alldeles för grova fel. Jag anser därför, att det blott skulle vara nyttigt, om vederbörande nämndemän finge underskriva protokollet och bära det därmed följande ansvaret.

Herr Torgén talade om, att det råder olika uppfattningar om denna sak. Ja, det kan även jag vitsorda, och det är just därför att så är fallet, som ett förtydligande måste anses önskvärt.

Det sades också, att det skulle vara så svårt för nämndemännen att behöva göra anteckningar. Men det är väl dock icke för mycket begärt, att de, om de icke våga lita på sitt minne, skola föra några anteckningar över huru deras dom utfaller. De behöfde ju icke skriva upp vad de godkänna, utan blott sina anmärkningar, och om sedan på kvällen, då resan avslutats, kollationering ägde rum, vore ju saken hjälpt, och det vore mycket enkelt att se till, att anteckningarna i protokollet bleve riktiga.

Man har här åberopat, att länsmanen skulle handla under ämbetsmannans ansvar. Ja, det är ett ord, som gör sig särdeles bra både i tryck och i tal, men som i själva verket betyder förfärligt litet. Jag skulle nästan vilja säga, att ordet bondeansvar väger bra mycket tyngre i detta fall, ty den ämbetsman, som sitter med fullmakt på fickan, kan tillåta sig ganska mycket, utan att ansvaret blir så förskräckligt svårt. Det ordet synes mig således icke ha så särdeles hög valör, även om man anser det lämpligt att draga det fram vid högtidliga tillfällen. Nej, herr Kronlund, ämbetsmannans ansvar är icke så förfärligt tungt.

Då det icke här är fråga om någon lagändring, utan det blott gäller att rikta de sakkunnigas uppmärksamhet på förhållandet, så kan jag icke anse, att framställningen går ett enda steg för långt. Sedan få dessa sakkunniga, som på grund av sin ställning måste förstå saken bättre än både herr Kronlund och jag, taga i övervägande, om de anse sig böra komma med något ändringsförslag, och om så sker, får det förslaget sedermera bli föremål för diskussion.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen.

I detta yttrande instämde herr *Lundgren* i Björna.

Herr *Kronlund*: Ja, herr talman, det tycks vara mycket otacksamt att försvara jordbruksutskottets förslag. Att döma av åtskilliga talares anföranden här vill det rent av synas, som om jordbruksutskottet och särskilt jag skulle ha gjort oss skyldiga till någon slags ringaktande uppfattning av nämndemännens ställning. Men vad mig själv beträffar, tror jag dock, att hela mitt föregående jävar detta. Jag har tvärtom kämpat till förmån för deras inflytande både vid vägsyner och domstolar, och det i långt vidsträcktare grad, än det här är fråga om. Vad angår min uppfattning av denna fråga, har jag, till gagn både för allmänheten och nämndemännen själva, velat lämna dessa senare fria händer vid vägsynerna, och har därför icke velat göra dem redan på förhand formellt bundna av en underskrift, som de i de flesta fall icke kunna stå för. Ty jag upprepar ännu en gång, att, såsom det tillgår vid vägsynerna, föra nämndemännen aldrig några protokoll, och det skulle vara ett onödigt belastande av deras åligganden att fordra, att de skulle göra det. Det är därför, som deras påskrift på protokollet endast blir en formell justering. Av denna påskrift äro de emellertid bundna gentemot framtida anmärkningar av de väghållningskyldige, och det anser jag icke vara till någon fördel för dem, utan tvärtom till skada både för dem själva och de väghållningskyldige.

Gentemot herr *Molin* vill jag säga, att hans anmärkning mot mig var fullkomligt oriktig. Han påpekade, att väghållningsdistrikten voro indelade i länsmansdistrikt, och att det icke fanns någon uppdelning i nämndemansdistrikt, men det är just det som är fallet. Länsmansdistrikten omfatta på flera håll i vårt land flera socknar, som utgöra ett väghållningsdistrikt, och dessa socknar uppdelas vid vägsynerna på olika distrikt, vartdera distriktet med sina nämndemän. Så förhåller det sig, men icke som herr *Molin* säger.

Han påstod vidare, att kungörandet i kyrkorna icke vore av någon betydelse, och det hoppades han skulle upphöra och ersättas med ett mera praktiskt sätt. Ja, men man måste väl rätta sig efter de nuvarande förhållandena och icke lagstifta på måfå ins Blaue hinein. Det är väl realiteter vi ha att göra med här.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr *Olofsson* i Åvik: Då jag såsom nämndeman närvarit vid vägsyner i cirka 23 år, torde jag ha något litet erfarenhet i saken, naturligtvis endast från den trakt jag är ifrån. Jag kan från början tillägga, att jag icke hör till dem, som herr *Elkerot* talade om, som skulle vara så mjuka i ryggen, ty jag vill nog ha min mening för mig. Men någon olägenhet av de nuvarande förhållandena har jag aldrig märkt.

Gentemot herr *Molin* vill jag nämna, att i det väghållningsdistrikt, jag tillhör, är det icke två nämndemän, som äro med på synerna, utan vi äro tolv, och det försvarar naturligtvis betydligt protokolls-

Om tillägg till 35 § i lagen ang. väghållningsbesvärets utgörande på landet.
(Forts.)

*Om tillägg
till 35 § i
lagen ang.
väghåll-
nings-
besvärets
utgörande på
landet.*

(Forts.)

justeringen. Nämndemän från de olika socknarna syna de vägar, som höra till socknen, men då kan det hända — och jag har varit med om det flera gånger — att när vi komma till sockengränsen, så äro nämndemän där från en annan socken, och så fortsätter synen i den socknen, och det är icke möjligt att genast uppsätta protokollet. Det går icke att, som herr Ekerot nämnde, samlas på kvällen för att uppsätta protokollet, ty det ligger kanske flera mil mellan länsmannen och dem, som varit med om vägsynen i första distriktet. Men icke nog med den saken. I den församling, jag tillhör, finnes det 5 nämndemän, och vi ha de olika vägarna fördelade oss emellan och få order av länsmannen, som säger, vilken väg vi skola vara med om att avsyna. Det är alltid två nämndemän, som åtfölja länsmannen, men icke desamma, utan vi ha olika vägar, och då är det ju, som herrarna förstå, alldeles omöjligt att vid det tillfället tänka på att justera några protokoll.

Som sagt, några olägenheter av det nuvarande tillvägagångssättet har jag aldrig förnummit.

Gentemot herr Ekerot skall jag be att få säga, att jag har högre uppfattning om våra tjänstemän än han, och jag tror, att de av honom anmärkta missförhållandena höra till undantagen.

För övrigt skulle jag gärna vilja veta, vilka förfärliga olägenheter som uppstått genom de missförhållanden han velat påvisa. Det viktigaste är dock, att vägarna befinna sig i ett gott skick, och man kan väl icke gärna påstå, att de blivit försämrade.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Olausson: Herr talman! Det kan nog ha sin riktighet, vad herr Olofsson i Åvik anförde, nämligen att inga olägenheter visat sig av att protokollen vid vägsyner icke justeras av nämndemännen. Men det har dock här framdragits fall, då det skulle ha varit önskligt, att nämndemännen haft rätt att justera.

Jag skall även be att få säga några ord till herr Linders. Han framhöll, att det fanns många andra områden, där man saknade rätten att justera sina protokoll, och han hänvisade särskilt till förhållandet vid häradsrätterna. Ja, men såvitt jag har mig bekant, är det vanligt att domhavanden inför nämndemännen uppläser domen, varvid nämndemännen få rätt att justera. Sedan detta är gjort, öppnas dörarna till tingssalen, och domen förkunnas inför hela menigheten. Jag tror icke, det saknas möjlighet att justera vid det tillfället.

För övrigt föreställer jag mig att herr Linders själv går ganska långt i rätten att justera, och det är nog alldeles säkert, att det som han talat i dag i kammaren går han tre dagar härefter och justerar på kammarens kansli.

Herr Molin i Dombäcksmark: Endast en replik till herr Kronlund! Jag vet icke, om jag missuppfattat herr Kronlund, men jag tyckte, han påstod att det förhållandet, att ett väghållningsdistrikt var indelat i flera socknar, skulle innebära, att protokoll över vägsynerna skulle behöva skickas från den ena socknen till den andra för att justeras av ett flertal nämndemän. Det var endast detta, jag ville korrigera.

Herr Åkerlund: Då denna till synes ganska ringa fråga förelåg vid den nya väglagens antagande, fick jag se ett av åtskilliga ledamöter i högsta domstolen undertecknat utlåtande, där det sades, att länsmännen såsom varande tjänstemän skulle ovillkorligen ha vitsord vid vägsynerna. Detta ansåg jag vara alldeles orimligt, ty vid en vägsyn borde det väl gå till på samma sätt som vid domstolarna, nämligen så, att de flesta rösterna fälldes utslaget.

Nu är det så, att det av länsmanen underskrivna protokollet har vitsord, om vägsynen överklagas, men nämndemännen ha egentligen ingenting att säga, om de icke bli inkallade såsom vittnen. Därför håller jag före, att det är alldeles riktigt, om man nu anser, att folk-elementet bör betyda något, att nämndemännen ha skyldighet att underskriva protokollet. Det kan nog hända, att detta är förenat med en del svårigheter, men sådant går nog att avhjälpa, om man vill.

Jag håller således före, att motionären har rätt, och ber att få yrka bifall till reservationen.

Om tillägg till 35 § i lagen ang. väghållningsbesvärets utgörande på landet.

(Forts.)

Härmed var överläggningen slutad. I överensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena framställde herr vice talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den av herr Andersson i Grimbo m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr vice talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Andersson i Grimbo m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Voteringen utvisade 103 ja mot 68 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 3.

Vid härpå skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 24, i anledning av väckt motion angående tillägg till 4 § 1 mom. i lagen om skogsaccis och om virkestaxering, biföll kammaren utskottets hemställan.

Ang. kost-
naden för
underhåll av
enskild väg.

§ 4.

A föredragningslistan fanns härefter upptaget jordbruksutskottets utlåtande nr 25, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag till sådan ändring av lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet, att kostnaden för underhåll av enskild väg må kunna delvis övertagas av väghållningsdistriktet.

I en inom Andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets behandling överlämnad motion, nr 149, hade herr *Olsson* i Berg *m. fl.* föreslagit, att Riksdagen måtte besluta att i skrivelse anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda och till Riksdagen snarast inkomma med förslag till sådan ändring av lagen den 23 oktober 1891, angående väghållningsbesvärets utgörande på landet, att kostnaden för underhåll av enskild väg skulle kunna uppdelas emellan väghållningsdistrikt med lagenligt bidrag av statsmedel och respektive vederbörande enskilde, i den mån sakkunnig, objektiv uppskattning av vägens betydelse i trafikhänseende funne densamma i avsevärd grad på samma gång tjäna ett betydande enskilt och allmänt trafikintresse.

Utskottet hemställde, att förevarande motion ej måtte av Riksdagen bifallas.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr *Olsson* i Berg: Herr talman, mina herrar! Jag är tacksam mot jordbruksutskottet för den uppmärksamhet, det visat vår motion.

I början av utskottets utlåtande heter det:

»Utskottet vill ingalunda bestrida riktigheten av det i motionen påpekade förhållandet, att vissa enskilda vägar å landet, med hänsyn till å dem framgående trafik, tjäna ett — i många fall betydande — allmänt samfärdselintresse samtidigt som ett mera begränsat enskilt eller lokalt samt sålunda lända till gagn och användning icke blott för dem, vilka vägunderhållet i varje särskilt fall åligger, utan i avsevärt större omfattning. Ej heller har utskottet förbisett, att denna bristande överensstämmelse mellan trafikintresse och väghållningsbesvär i vissa fall kan bliva så stor, att ett verkligt missförhållande uppstår, i det att en eller ett fåtal enskilda måste ensamma och kanske med betydande kostnader underhålla för allmän samfärdsel behövliga vägar.»

Och i slutet säger utskottet:

»Av det sagda torde framgå, att utskottet, som livligt behjärtar det i motionen uttryckta önskemål om en såvitt möjligt jämnare och mindre tyngande fördelning av underhållsskyldigheten av vissa betydelsefullare enskilda vägar å landet, dock håller före, att detta önskemål väsentligen torde kunna vinnas inom nuvarande lagstiftnings ram samt genom ett mera genomfört utnyttjande av de möjligheter, nämnda lagstiftning medgiver.»

Utskottet har ju sålunda både beaktat de av oss framlagda skälen och i mångt och mycket erkänt deras berättigande, men på realise-

landet av vårt förslag vill utskottet ingalunde gå med, oaktat vi endast begärt en skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning i detta ärende, som är av den innebörd, att en mycket stor del av Sveriges folk väntar på en förbättring av de svåra förhållanden, som råda inom varje län, således över hela landet, i fråga om dessa kommunikationer. Det är ju som vi veta ofta en ingalunda lätt sak att få fram eller driva igenom förslag om att enskild väg iutages till allmänt underhåll, och likväl kunna dessa vägar vara av stor betydelse för från allmän väg gående byar och gårdar. Häremot resa sig ofta många hinder. Då inom ett väghållningsdistrikt förhållandet ofta kan vara sådant, att ett övervägande antal vägfyrksägare ha allmän väg i sin närhet, så motsätta dessa sig ofta kraven på att få enskilda vägar intagna till allmänt underhåll, oaktat detta mången gång kan vara mycket berättigat. Den framställning, som vid vägstämman i sådant syfte göres, blir därför mången gång avslagen med överlägsen majoritet. Jag kan sannerligen icke kalla detta för annat än verkligt ömmande omständigheter, då många innehavare av avlägset liggande gårdar få dragas med att underhålla långa och svåra utfartsvägar och likväl måste deltaga i det allmänna vägenderhållet både in natura och med penningar likafullt som de, vilka ha allmän väg nära invid sina dörrar. Detta är icke heller rättvist. Det är väl icke underligt, att dessa både klaga häröver och söka åstadkomma förbättring härutinnan, men nog känns det tungt för dem, då de icke kunna vinna något härmed. Erkänns må väl, att under senare år har icke så litet blivit gjort i detta avseende, men då vårt land har en mycket stor areal, så blir det dock mycket litet mot vad det stora behovet kräver.

Utskottet säger i sin motivering för afslag: »Och härvidlag är att märka, att det ingalunda, såsom motionärerna förmena, är förbehållet de väghållningsskyldiga i distriktet att avgöra, huruvida en sådan förändring skall komma att äga rum. I stället är det ju i varje särskilt fall Konungens befallningshavande obetaget att besluta om enskild vägs indelning till allmänt underhåll, så snart utredningen visar, att det allmänna samfärdselintresset överväger». Ja, detta ha nog vi motionärer haft reda på, men huru går det i själva verket till? Jo, så snart förslag om intagande av väg till allmänt vägenderhåll inkommer till Konungens befallningshavande, så remitteras ärendet till vägstämman för yttrande, och skall tillika kronofogden yttra sig. Vanligen infor drar kronofogden länsmannens yttrande. Avstyrker stämmans majoritet förslaget eller ansökan, så är det sällsynt, att kronofogden och länsmannen handla i strid häremot, och ännu sällsyntare är, att Konungens befallningshavande då bifaller framställningen. Det blir då i själva verket vägstämmans majoritet, som oftast avgör saken.

När nu utskottet enhälligt avstyrkt vår motion, så får jag väl böja mig härför, och för närvarande ej göra något yrkande på bifall till motionen. Men då utskottet både erkänt riktigheten av det i motionen påpekade förhållandet och tillika icke förbisett, att denna bristande överensstämmelse mellan trafikintresse och väghållningsbesvär i vissa fall kan bliva så stor, att ett verkligt missförhållande uppstår, i det att en eller ett fatal enskilda måste ensamma och kanske med betydande kostnader underhålla för allmän samfärdsel behöfliga vägar,

Ang. kostnaden för underhåll av enskild väg.
(Forts.)

Ang. kostnaden för underhåll av enskild väg.
(Forts.)

så hoppas jag, att de sakkunniga i den nu sittande vägkommissionen, taga detta utskottets uttalande, som jag anser vara rätt värdefullt, i beaktande.

Herr talman, jag skall icke göra något yrkande.

Herr talmannen, som under herr Olssons i Berg anförande inträtt och övertagit ledningen av förhandlingarna, lämnade nu ordet till:

Herr Molin i Dombäcksmark, som anförde: Jag ber att till motionären få framföra mitt djupt kända tack för att han fört fram denna fråga, som nära sammanhänger med nästa ärende på föredragningslistan.

Som herrarna veta, hade jag i fjol en motion, som jag upprepat i år, vari jag hemställde om undersökning, »i vad mån och under vilka villkor staten bör bidraga i kostnaderna för indelning och förbättring av enskilda vägar på landet». Den här motionen går enligt mitt förmenande ett ansenligt steg längre. Här gäller det, att staten skall bidraga till själva underhållet eller att väghållningsdistrikten och vederbörande enskilda väghållare skola sinsemellan dela bördan av underhållet.

Då jag ser vilka skäl jordbruksutskottet haft att avstyrka motionen, kan jag för min del icke underlåta att påpeka, huru oriktigt utskottet behandlat frågan. Att, såsom jordbruksutskottet framhåller, de nuvarande lagarna angående väghållningsbesvärets utgörande på landet och om enskilda vägar på landet skulle vara tillfyllestgörande eller tillräckliga för att åstadkomma det som motionären vill, det vågar jag påstå är osanning eller kanske rättare en sanning med modifikation. Det är visst och sant, att man inom ramen av dessa lagar teoretiskt sett kan få fram det man vill, men det är i alla fall realiter omöjligt att med dessa lagar vinna vad som här åsyftas. Det talas om att Konungens befallningshavande kan besluta enskild vägs indelning till allmänt underhåll. Det torde väl icke vara jordbruksutskottet obekant, vilka principer Konungens befallningshavande i allmänhet för att icke säga alltjämt tillämpa, innan en vägs intagande i allmän vägdelning beslutas. Dessa principer äro först och främst, att det ses till, huruvida det finnes en *allmän mening* bakom förslaget, det vill säga om vägstämman gått in på att låta vägen ingå i allmänt underhåll. Men Konungens befallningshavande måste också ta hänsyn till huruvida väghållningsdistriktet förmår bära den börda, som indelning till allmänt underhåll kan föra med sig, huru stora skulder väghållningsdistriktet har och huru utdebiteringen trycker. Dessutom — och det är det viktigaste — är att märka, att den väg, som skall intagas i allmän vägdelning, först måste vara i det skick, att den *kan* intagas, och för detta ändamål saknar Konungens befallningshavande möjlighet att med nuvarande sparsamma statsanslag bringa hjälp.

Man kan väl icke med sådana uppenbara fakta för ögonen säga, att de nuvarande väglagarna äro tillfyllestgörande. Ännu mindre skäl har jordbruksutskottet för sitt uttalande, att det utan överdrift torde kunna påstås, att genom tillkomsten av lagen om enskilda vägar på landet en jämnare fördelning åstadkommits, än vad förut varit fallet.

Ja, det är stora ord, men det är inte sant detta. Ty lagen om enskilda vägar å landet är en steril lag, som icke kunnat tillämpas, just därför att vägarne först måste vara *indelade*. Att då påstå, att man med lagen om enskilda vägar å landet skall kunna komma någon vart i motionens syfte, tycker jag är mycket vågat.

Ang. kostnaden för underhåll av enskild väg.
(Forts.)

Till sist upplyser utskottet, att det föreligger förslag om ett extra anslag av 500,000 kronor till anläggning av enklare vägar i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län. Jag vill framhålla det oriktiga i att sammanblanda denna vägfråga med den föreliggande frågan. Nyssnämnda förslag avser ju nyanläggning av ödebygdsvägar däruppe i vildmarken, vägar som det är meningen att bryta över mark och moras för att sammanbinda olika orter med varandra, där man nu fullständigt saknar kommunikationer. Den motion, som vi nu behandla, gäller däremot vägar, som redan finnas.

Då jordbruksutskottet så livligt behjärtat saken, så har det förväntat mig i högsta grad, att utskottet icke avslagit motionen under hänvisning till att frågan sannolikt kommer att behandlas av den kommitté, som har i uppdrag att revidera väglagen. Jag skulle icke begärt ordet, om utskottet haft godheten hänvisa till denna kommitté. Men av utskottsutlåtandet synes framgå, att utskottet icke alls vill låta denne fråga komma under sakkunnigas pröfning.

Motionären förklarade sig vara tacksam för den vänliga motiveeringen. Hade jag varit motionär, så hade jag inte uttryckt någon tacksamhet. Jag ber, för att om möjligt giva jordbruksutskottet tillfälle att närmare precisera sin ståndpunkt, att få yrka bifall till motionen.

Härpå yttrade

Herr Hamilton: Herr talman! Frågan är verkligen så klar, att jag anser mig icke behöva vidare ingå på densamma. Herrarna hava säkerligen läst utskottets motivering och därav funnit skälen till utskottets ställning till frågan. Jag kan därför inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talman givit propositioner å dels bifall till utskottets hemställan, dels ock avslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 5.

Jordbruksutskottets utlåtande nr 26, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående bidrag av statsmedel till kostnaderna för indelning och förbättring av enskilda vägar på landet, föredrogs härpå. Därvid yttrade motionären

Herr Molin i Dombäcksmark: Ja, herr talman, denna fråga är, som jag nyss sade, nära sammanhängande med den föregående. Det har förväntat mig, att jordbruksutskottet i år kommer med precis samma

motivering som i föl, en motivering, som jag då punkt för punkt i ett längre anförande tog mig friheten kritisera och också på alla punkter gendrev. Då nu utskottet emellertid framhårdar i samma mening, faller det mig naturligtvis icke alls in att åter upprepa det, som jag sade i föl. Men jag vill endast säga det, att frågan om indelning och förbättring av enskilda vägar å landet ytterst sammanhänger med den stora frågan, huruvida det kan vara rättvist, att bondeklasen, lantbrukarna skola själva så gott som uteslutande avlöna hela den här lantmäteristaten, men på samma gång deltaga i avlöningen av alla andra statens ämbets- och tjänstemän. Det är icke den ringaste rättvisa i det förhållandet, att den ämbetsmannaklass, som lantmännen mest behöva, nämligen lantmätarna, skall till huvudsaklig del avlönas av den jordbrukande befolkningen, under det alla andra statstjänstemän avlönas av statsmedel. Denna fråga måste ses mot bakgrunden av denna orättfärdighet. Jag har velat, att de stora kostnader, som nu äro förenade med indelning av enskilda vägar å landet, till en del skulle bestridas av statsmedel. Måhända skulle jag föra denna fråga längre fram mot lösningen, om jag motionerade om att den uråldriga orättvisan, att vi lantmän själva skola avlöna lantmätarna, bleve ändrad, så att lantmäterikåren bleve avlönad av statsmedel. Då bleve denna motion alldeles överflödig.

Att jordbruksutskottet har bagatelliserat kostnaderna för indelningen av de enskilda vägarna, är förunderligt, då jag i föl med all önskvärd tydlighet och på grundvalen av en utredning, som verkställdes i Västernorrlands län, visade, att indelning av enskilda vägar går löst på 300 kronor milen. Tro herrarna, att jordbruksbefolkningen är belåten med att på detta sätt bli brandskattad? Tro herrarna, att det ligger någon rättvisa däri, att lantbrukarebefolkningen i obygderna skall, för att kunna tillämpa lagen om enskilda vägar på landet, först ikläda sig så dryga kostnader?

Med hänsyn till ärendets »lätta» behandling i utskottet bryr jag mig icke om att framställa något yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

Vid föredragning härefter av jordbruksutskottets utlåtande, nr 27, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om begränsning av rösträtten vid vägstämma, begärdes ordet av motionären

Herr Danielsson, som anförde: Herr talman, mina herrar! Jag vill genast säga, att jag ämnar förskona kammaren från det tråkiga i att åhöra något längre liktal över min motion, som med övriga vägmotioner har delat det något vemodiga ödet att bli av jordbruksutskottet avstyrkt, men jag vill i protokollet få antecknad och betonad min åsikt om behovet och nödvändigheten av en sådan ändring i väglagen, som åsyftas i motionen.

Många och svåra äro de missförhållanden, som framkallas av de

nuvarande bestämmelserna om rösträtt vid vägstämman, missförhållanden, som måste mer än väl motivera en ändring härutinnan, en ändring, som står bättre i samklang med vad rättfärdigheten och tidsutvecklingen kräva än den nuvarande ordningen.

Mot utskottets utlåtande har jag icke något att erinra, då utskottet ställt sig så sympatiskt till min i motionen uttalade uppfattning och frambragt så bärande skäl för sin hemställan, i det utskottet hänvisar till de av Kungl. Maj:t tillkallade sakkunniga för utredning av väghållningsfrågorna, vilka sakkunniga väl även komma att ägna den föreliggande frågan en omsorgsfull granskning. Jag vill därför endast uttala min och mångas med mig livliga förhoppning om att nämnda sakkunniga, så snart sig göra låter, måtte framkomma med förslag till avhjälpande av här ifrågakommande missförhållanden.

Under sådana omständigheter har jag, herr talman, icke något yrkande att göra.

Herr *Andersson* i Härklättan instämde häruti.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 7.

Vidare förekom till behandling jordbruksutskottets utlåtande nr 28, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om förbud i viss omfattning och för viss tid mot avverkning av skog å inköpt skogsegendom. *Ang. förbud för köpare av skogsegendom att under viss tid avverka skog.*

I en inom Andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad motion, nr 94, hade herr *Åkerlund* hemställt, att Riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, huruvida icke förbud för köpare av skogsegendomar att före utgången av viss tid från köpets avslutande, utan utsynning av vederbörande skogstjänstemän, avverka skog å fastigheterna utöver vad som erfordrades för husbehov, vore ägnat att i betydande mån förekomma skogsskövling å enskilda marker, och att Kungl. Maj:t sedermera täcktes förelägga Riksdagen de förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte av Riksdagen bifallas.

Utskottets hemställan upplästes, varefter ordet begärdes av

Herr *Åkerlund*, som yttrade: Herr talman! Den, som litet grand tänker på vårt lands framtid, måste ovillkorligen med oro fråga sig, vart det skall bära hän med den skogsskövling, som sedan långt tillbaka pågått och ännu pågår i stora delar av vårt land, och se till, om det icke är möjligt att åstadkomma rättelse härutinnan.

Jag har tagit mig friheten föreslå införandet av en metod, som användes i andra länder, exempelvis i Danmark. Det kan ju hända, att den icke i allo är lämplig här, det vågar jag icke avgöra. Det

Ang. förbud
för köpare av
skogsegend-
om att under
viss tid av-
verka skog.

(Forts.)

antyddes i utskottets utlåtande 1912 eller kanske det var under debatten av en utskottledamot, jag minns icke vilket, att man i stället för att köpa egendomarna köper skogsavverkningen och att därför den föreslagna åtgärden ej skulle hjälpa. Men jag har åtminstone märkt, att de jordägare, som sälja avverkningen, i allmänhet äro ganska försiktiga och sannerligen icke sälja all den reella skogen på hemmanet, ty de frukta för att i så fall drabbas av bestämmelserna i gällande skogslagstiftning.

Nu är det så med den här saken som med allt annat, att den ligger under utredning av en kommitté, men medan kommittén arbetar, ryker skogen. Sedan i föl, alltså under ett års tid, har, efter vad jag fått reda på, över 150 egendommar i dessa bygder blivit inköpta av skogsskövlare, och varenda pinne av skogen har fått resa i väg, så att kommittén får ju nu tänka efter, hur man skall bete sig med alla stubbar, då ingen skog står att rädda. Hur skall det gå med Sveriges land, det vill jag fråga herrarna, med de allt större och större utgifter vi ständigt och jämt ikläda oss, om vi bli utan skog? Det är sant, att skogslagen innehåller bestämmelser om skogsåterväxt. Men när kan skogen åter anses färdig för avverkning? Kanske om 100, 150 år.

Jag kan naturligtvis icke i denna fråga, då kommittén har saken om hand, göra något yrkande om bifall till motionen, men jag har i alla fall velat fästa uppmärksamheten vid denna sak, ty jag har hoppats, att därigenom åtminstone skulle åstadkommas en liten opinionsyttring här i kammaren, och att det skulle bli en vänlig påstötning till kommittén, att den i Herrans namn måtte se till, att det kan bli en rättelse i de av mig påpekade missförhållandena.

Som sagt, herr talman, då kommittén har saken om hand, och då jag hoppas, att den fortast möjligt kommer med ett förslag i ämnet, skall jag icke göra något yrkande, ty det lönar sig icke.

Med herr Akerlund förenade sig herr *Molin* i Dombäcksmark.

Härpå anförde:

Herr Torgén: Herr talman, mina herrar! Med tanke på, att, om herr Akerlunds yttrande får stå oemotsagt, den omständigheten av skogslagstiftningskommittén möjligen kan uppfattas så, som om kammaren vore av den mening, att herr Akerlunds förslag skulle vara till gagn för skogsvården, ber jag, som har en annan åsikt om saken, att få säga några ord.

En lag, framkommen i allra bästa välmening, kan i den praktiska tillämpningen verka i motsatt riktning mot vad som åsyftats, och så skulle bliva fallet här. Inom Jämtlands landsting väcktes en motion av precis samma innehåll som i den nu förevarande, och den motionen blev så gott som enhälligt avslagen. Ingenting kan i så hög grad som en bestämmelse i den föreslagna riktningen hjälpa skogsjobbarna — namnet är icke vackert, men det har visst vunnit burskap —. De, som ha pengar till sitt förfogande, kunna, i händelse en sådan bestämmelse genomföres, mycket lätt köpa ett skogshemman och vänta fem

år, innan de taga avkastningen, d. v. s. skogen. Men bestämmelsen omöjliggör i mycket högre grad än något annat för dem, som vilja åtkonma ett skogshemman för jordbrukets skull, att komma i besittning av hemmanet. Vill man avhjälpa de missförhållanden, som motionären åsyftar, må man gå till väga på annat sätt, än att man rent av hjälper dem, som man här vill hindra från att komma åt skogen. Man bör i stället ändra skogslagen. Är återväxtprincipen icke tillräcklig, må man komplettera den med en annan princip, exempelvis principen om dimensioner, i tillämpliga delar byggd på återväxtprincipens grundval, men icke med en bestämmelse, som i den praktiska tillämpningen verkar motsatsen mot vad man åsyftar.

Ang. förbud för köpare av skogsegendom att under viss tid avverka skog.

(Forts.)

Jag ber att få yrka bifall till jordbruksutskottets hemställan.

Herr Åkerlund: Det kan ju mycket väl hända, att i vårt vidsträckta land förhållandena ställa sig olika i skilda trakter. Jag känner icke till förhållandena i de norra provinserna, som den siste ärade talaren berörde, utan jag har uteslutande hållit mig till dem, sådana de gestalta sig i mellersta Sverige, och jag vågar påstå, att varenda person, som är intresserad för skogens bestånd i dessa svenska bygder, skall ge mig rätt däri, att just denna möjlighet för köpare av skogsegendomar att ögonblickligen raka av varenda pinne leder till fullständig skogsskövling. Detta är en olycka, som är alldeles orimlig, och om vi icke söka råda bot härför, skola vi snart bli skoglösa i mellersta Sverige. Det hjälper icke, att skogslagen föreskriver, att man skall plantera skog i den averkades ställe, den blir ju icke mogen på hundra à hundrafemtio år, och huru skola vi taga oss fram utan skog till export?

Häruti instämde herrar *Karlsson* i Fjäl och *Zetterstrand*.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, i anledning av herr *Forssells m. fl.* motion, nr 156, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående sådan ändring i folkskolestadgan, att allmänheten må få närvara vid lärareprov, företogs härpå; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivast Första kammaren.

§ 9.

Härefter förelåg till avgörande Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av herrar *Cederborgs* och *Tengdahls* motion, nr 235, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående införande av stenografi såsom läroämne vid offentliga undervisningsanstalter.

Ang. införande av stenografi såsom läroämne vid offentliga undervisningsanstalter.

Ang. infö-
rande av
stenografi så-
som läroäm-
ne vid
offentliga un-
dervisnings-
anstalter.
(Forts.)

I anslutning till vad herrar *Cederborg* och *Tengdahl* föreslagit uti en inom Andra kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 235, hemställde utskottet, att Andra kammaren för sin del ville besluta, att Riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhölle, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och i vilken utsträckning stenografi skulle kunna införas såsom läroämne vid offentliga undervisningsanstalter i riket.

Sedan utskottets hemställan föredragits, lämnade herr talmannen på begäran ordet till

Herr Nyström, som anförde: Mina herrar! Såsom gammal lärare måste jag inlägga min gensaga mot det förslag, som utskottet eller rättare sagt förra årets utskott framställt. Jag har de största sympatier för stenografien och underskriver allt, vad utskottet och motionärerna säga om dess nytta, men därifrån och till att göra den till ett obligatoriskt skolämne är steget långt. Det är väl ändå icke meningen, att allt, vad som kan vara till nytta i framtiden, skall läras i skolan. Vi ha gått i den riktningen bra långt redan och följderna har blivit, att det ena ämnet tränges med det andra på skolschemat, och resultatet är, att lärjungarna egentligen icke lära sig något riktigt.

Att nu få in ett nytt ämne av den beskaffenhet, som stenografien är, måste redan av denna anledning vara en betänklig sak. Varifrån skall man taga timmarna? Det är icke någon liten sak att lära sig detta ämne. Utskottet — eller riktigare förra årets utskott, ty det är dess betänkande vi ha framför oss — har varit mycket tveksamt och ger mycket olika uppgifter om, vilken tid det skall draga. Å ena sidan säges, att det icke är konstigt att lära sig principerna, och man får veta, att det kan gå på tio timmar. Men på nästa sida förklaras, att andra sakkunniga sagt, att man för att lära sig ämnet grundligt behöver två timmar i veckan under ett läsår. Under ett läsår i en klass skall man sålunda skaffa en tid av två timmar i veckan för detta ämne, under det att schemat är överfullt med ämnen och viktigare ämnen än detta.

Sedan säger utskottet vidare, att det visserligen icke nu vill förorda införande av stenografi såsom läroämne i alla skolor, utan endast i några. Det undantager folkskolorna, därför att lärjungarna där äro så unga och litet mogna, men precis detsamma gäller naturligtvis om de allmänna läroverkens lägre klasser. Även där äro lärjungarna för unga och för litet mogna för detta ämne. Då återstå de allmänna läroverkens högre klasser och seminarierna. Men det är just i de högre klasserna, som trängseln mellan ämnen är allra värst, och att där skaffa tid för detta ämne är, som sagt, omöjligt utan att skada andra ämnen av större betydelse än stenografien.

Vidare är utskottet — egendomligt nog — icke riktigt säkert på, att det har resonerat riktigt, utan det begär en undersökning om riktigheten av den tankegång, som ligger till grund för utskottets betänkande. Jag har verkligen aldrig hört talas om, att ett utskott begär en utredning om dess eget sätt att resonera, och om dess utlåtanden äro riktiga. Det är väl kammaren, som skall fälla omdöme härom,

och jag tror icke, att utskottet resonerat riktigt i sina svaga påståenden. Till sist yrkar utskottet emellertid, att prövningen, undersökningen skall fortsättas med omfattande och under en längre tid utförda praktiska försök under sakkunnig ledning vid olika slag av läroanstalter. Det är efter att ha kryssat fram och tillbaka mellan olika ståndpunkter, som utskottet till sist kommer till detta slutpåstående.

*Ang. infö-
rande av
stenografi så-
som läroäm-
ne vid
offentliga un-
dervisnings-
anstalter.*

(Forts.)

Av vad jag nu sagt torde vara klart, att en sådan grundlig undersökning under sakkunnig ledning fullständigt komme att riva sönder läsordningen i skolorna. Och då kan jag, som jag nyss sade, såsom gammal lärare, icke vara med därom. Därför anser jag, att kammaren handlar klokast, om den avslår detta förslag. Därmed har jag icke sagt, att stenografien icke kommer att övas i skolorna. Jag har haft många lärjungar, som kunnat stenografi och gjort anteckningar stenografiskt, men det ha de lärt sig på egen hand. Det finnes väl icke något högre allmänt läroverk, där det icke finnes stenografklubbar, i vilka lärjungarna frivilligt någon aftonstund samlas för att lära detta. Man bör lämna något även åt den frivilliga företagsamheten. Det är ett mycket viktigt moment i uppfostran. Man bör icke lägga allt under lagens påbud, utan lämna åtskilligt åt frivilligheten. Och just detta ämne tror jag vara av den beskaffenheten, att det bäst kan lämnas åt den fria företagsamheten.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka avlag på utskottets hemställan.

Vidare yttrade:

Herr Lundgren i Vendelsberg: Herr talman! I likhet med föregående ärade talare har utskottet ställt sig mycket tveksamt beträffande införande av stenografi som läroämne i *alla* våra skolor. Utskottet har särskilt ansett, att det skulle vara mindre lämpligt eller rent av olämpligt att införa ett sådant ämne exempelvis i folkskolorna. Däremot har det syntts utskottet, som om kunskapen i stenografi skulle vara mera förmånlig för den vuxna ungdomen, t. ex. i våra folkskoleseminarier och de högre klasserna vid de allmänna läroverken.

Vad som i detta fall varit avgörande för utskottet, är den upplysningen från fackmän, att kunskapen i stenografi i stället för att göra studietiden längre för ungdomen skulle vara en god genväg för andra kunskapers erhållande.

Utskottet har därför trott, att Andra kammaren i år liksom i fjol skulle vilja gå med på det slutyrkande, till vilket utskottet kommit, och i vilket det visst icke framhålles, att stenografien skulle införas som läroämne i *alla* våra skolor, utan endast hemställas om en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida och i vilken utsträckning stenografien må kunna införas såsom läroämne vid offentliga undervisningsanstalter i riket.

Jag ber, herr talman, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Helger: Till vad utskottets ordförande har yttrat ber jag att få lägga några få ord.

Man kan naturligtvis inte annat än instämma däri, att våra skolor ha tillräckligt många läroämnen redan förut, och att, om det gällde

Ang. infö-
rande av
stenografi så-
som läroäm-
ne vid
offentliga un-
dervisnings-
anstalter.
(Forts.)

att införa ett nytt läroämne, som skulle kräva ytterligare särskild tid, man skulle ställa sig mycket betänksam emot något sådant. Det har emellertid av fackmän blivit upplyst — och ett par av utskottets ledamöter, som själva äro stenografer, tro sig kunna bestyrka detta — att inhämtande av kunskap i stenografi, så att man kan ha användning av densamma vid anteckningar och dylikt, inte kräver större tid, än att de timmar, som därtill skulle offras i t. ex. mellanklasserna vid de allmänna läroverken, skulle mer än återvinnas genom de fördelar, som lärjungarna skulle ha av att kunna använda stenografi vid anteckningar och vid uppsättande av koncept till sina krior o. s. v. Därmed förfaller ju helt och hållet den invändning, som man gjort, att stenografien skulle taga bort tid för de andra läroämnena.

Den förste ärade talaren gjorde vidare mot utskottets resonemang en invändning, som jag måste bemöta. Utskottet har sagt, att det inte är visst, att stenografi lämpligen skulle kunna införas som läroämne i folkskolorna, nämligen av det skäl, att lärjungarna där äro så unga. Nu säger med anledning härav den ärade opponenter, att samma är förhållandet med lärjungarna i de allmänna läroverkens lägre klasser. Men härvid är dock att märka den väsentliga skillnaden, att under det att lärjungarna vid folkskolorna lämna undervisningsanstalten vid 12, 13 år, så få lärjungarna vid läroverken fortsätta längre och kunna då i skolan ha gagn av den undervisning de fått i stenografi. Därmed förfaller sålunda också den invändningen.

Vidare uttalades det, att anordnande av planmässiga försök med detta läroämne skulle riva sönder läsordningen o. s. v. Jag tror nog, att detta är överdrift, och att sådana försök, förståndigt ordnade, inte skulle medföra någon vidare olägenhet. Man ser ju, att försök med olika undervisningsämnen och olika anordningar av ena eller andra slaget ofta göras vid läroverken och andra skolor, utan att man kan anse, att detta river sönder läsordningen. Försöken behöva naturligtvis inte företagas i så ofantligt stor skala.

Enär jag således finner, att inga olägenheter skulle uppstå genom en allsidig, saklig utredning av frågan, men att det finnes utsikter till att densamma kommer att medföra fördelar, så kan jag inte vara med om att avslå ett sådant förslag som detta, utan tillåter mig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Hansson* i Bäck instämde häruti.

Herr *Nyström*: Herr talman! Endast några ord till svar på vad den föregående talaren anförde.

Vad först beträffar svårigheten att lära sig ämnet och den tid, som detta inlärande skulle kosta, så meddelar utskottet självt, att sakkunniga ha lämnat den upplysningen, att det skulle kräva två timmar i veckan under ett läsår. Det är dock en ganska lång tid, detta. Det betyder, att man antingen skall i någon viss klass öka schemat med två timmar i veckan, vilket torde vara ganska betänkligt, eller också taga dessa två timmar från något annat ämne, vilket torde vara ännu betänkligare.

Vidare sade den ärade talaren, att den tid, som förlorats, skulle lärjungarna vinna tillbaka längre fram under skoltiden på grund av

det gagn de ha av sin kunskap i stenografi. Men vad det gagnet i skolan angår, så är det nog ganska begränsat. Det har i alla tider funnits skolgossar, som gjort anteckningar vid sina lärares föredrag. Det har funnits protokoll i Riksdagen, långt innan det fanns några stenografer. Man kan reda sig vid föreläsningar och för att göra anteckningar utan stenografi. Det är kanske till och med lika nyttigt att öva sig uppfatta, vad som är det väsentliga i ett föredrag och att sätta det på papperet som att helt mekaniskt kopiera allt, som säges.

Ang. införande av stenografi såsom läroämne vid offentliga undervisningsanstalter.
(Forts.)

Då utskottet yttrar, att det i folkskolorna är mindre lämpligt att införa undervisning i stenografi, därför att lärjungarna där äro så unga och omogna, så anförde jag, att precis detsamma gäller även om lärjungarna i de allmänna läroverkens lägre klasser. Nu säger den föregående talaren, att dessa lärjungar få nytta av sin stenografiska färdighet under fortsättningen i skolan. Men om de nu inte kunna lära sig denna sak, innan de få litet större mognad och bli litet äldre, så är det ju klart, att själva undervisningen i detta ämne måste skjutas upp till skolans högre klasser, och dessa högre klasser äro mest överlastade med läroämnena.

Vidare sade talaren, att det göres åtskilliga pedagogiska prov här och var, utan att schemat därigenom rives sönder, såsom jag uttryckte mig i mitt förra anförande. Ja, det är helt naturligt, att om man gör ett pedagogiskt prov med ett ämne, som redan står på schemat, så behöver detta icke medföra någon sådan olägenhet, men kommer man däremot med ett helt nytt ämne, så kunna proven icke ske annat än genom att läsordningen, såsom jag sade, slites sönder, till skada för undervisningen.

Jag vill ännu en gång betona, vad jag redan förra gången sade: det är inte alls någon motvilja mot stenografien, som ligger bakom mitt yrkande; utan jag vet, att stenografien redan förut har sin givna plats i skolan, nämligen på frivillighetens väg. Och jag understryker än en gång, vad jag förut yttrade, att man bör giva lärjungarna tillfälle till litet frivillig företagsamhet. Ty denna är lika viktig att lära sig som vilket nytt ämne som helst. Det är just företagsamheten, som bör spurras, i stället för att bara pålägga nya tvångsämnen. Och om det nu är så, att stenografi redan ganska allmänt läres i skolorna frivilligt av lärjungarna, så bör man icke genom en olämplig lag göra detta frivilliga arbete till ett tvångsarbete. Det vore alldeles oriktigt.

Med herr Nyström förenade sig herrar *Nydal* och *Sundström*.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels på avslag å såväl nämnda hemställan som den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Då votering emellertid begärdes av herr Nyström, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller första tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utföll med 62 ja, men 120 nej; och hade kammaren alltså fattat beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

§ 10.

Föredrogs Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, angående herr Martins motion, nr 220, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående lättnader i avseende å de till Danviks hospital utgående så kallade rekognitionsavgifter.

Kammaren biföll utskottets hemställan; och skulle, jämlikt § 63 riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas Första kammaren.

§ 11.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört statsutskottets utlåtande, nr 6, angående regleringen av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet.

Punkterna 1—6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Härefter begärdes ordet av

Herr Ekman, som yttrade: På grund av den långt framskridna tiden tillåter jag mig hemställa, att vid föredragning av detta betänkande endast punkternas nummer må behöva tillkännages, men icke utskottets hemställan i de olika punkterna uppläsas annat än i de fall, då någon begär ordet.

Denna hemställan bifölls av kammaren.

Punkterna 7—10.

Utskottets i dessa punkter gjorda framställningar blevo av kammaren bifallna.

Punkterna 11 och 12.

Lades till handlingarna.

Punkterna 13—20.

Kammaren biföll vad utskottet hemställt.

*Punkten 21, angående villkor för statsbidrag till väganläggningar.**Ang. villkor
för statsbi-
drag till
väganlägg-
ningar.*

I statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t under punkt 20 av sjätte huvudtiteln föreslagit, att i avseende å de statsbidrag, som för år 1914 kunde av Riksdagen beviljas till väganläggningar och vägförbättringar samt till bro- och hamnbyggnader ävensom upprensning av åar och farleder, skulle gälla de allmänna villkor och bestämmelser, vilka funnes intagna i Riksdagens skrivelse den 31 maj 1907.

I sammanhang med denna fråga hade utskottet till behandling förehaft en inom Andra kammaren av herr *Torgén*, med instämmande av ett flertal kammarledamöter, väckt motion, nr 24, däri hemställdes, att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda och för Riksdagen framlägga förslag om att bidrag för anläggning av nya samt förbättring eller omläggning av backiga eller eljest mindre goda vägar skulle utgå med $\frac{2}{3}$ av den verkliga och ej den beräknade kostnaden.

Utskottet hemställde,

a) att Riksdagen måtte besluta, att i avseende å de av Riksdagen för år 1914 beviljade statsbidrag, till väganläggningar och vägförbättringar samt till bro- och hamnbyggnader ävensom upprensning av åar och farleder, skola gälla de allmänna villkor och bestämmelser, vilka funnes intagna i Riksdagens skrivelse den 31 maj 1907; samt

b) att herr *Torgéns* förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Med biträdande av utskottets hemställan hade uti avgivna reservationer dels herrar *Ekman* och *Ström*, dels ock herr *Wiklund* i Brattfors framlagt särskilda förslag till ändrad avfattning av utskottets yttrande.

Sedan punkten föredragits, lämnades på begäran ordet till

Herr *Ekman*, som anförde: Herr talman, mina herrar! I fråga om utskottets kläm äro här utskottets samtliga ledamöter eniga. I fråga om motiveringen däremot skilja sig utskottsledamöterna. Den skillnad, som här föreligger i fråga om motiveringen, gäller utskottets uttalande i avseende på den av herr *Torgén* väckta motionen, uti vilken göres hemställan om en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning i avsikt att den verkliga kostnad, som uppstår vid sådana väganläggningar, som kommit i åtnjutande av statsunderstöd, må läggas till grund för statsbidragets erhå-

Ang. villkor
för statsbi-
drag till
väganlägg-
ningar.
(Forts.)

lande i stället för, såsom nu är fallet, den beräknade kostnaden. Denna motion har en mycket stor likhet med en av samme motionär vid förra årets riksdag gjord hemställan. Vid förra årets riksdag föreslog motionären, att Riksdagen måtte fatta beslut om, att den verkliga kostnaden i stället för den beräknade kostnaden måtte läggas till grund för statsbidrags erhållande. I år föreslår motionären, som jag nyss påpekade, en skrivelse med begäran om utredning i detta hänseende.

Vid behandling av motionärens framställning förra året fann statsutskottet, att det icke var möjligt att, ehuru statsutskottet ställde sig synnerligen välvilligt till den av motionären framställda tanken, bifalla motionen. De mycket korta utredningar, som det hade varit utskottet möjligt att låta verkställa, gävo nämligen vid handen, att mycket vidlyftigare utredningar krävdes, innan man kunde gå till ett definitivt beslut i den riktning, motionären då påyrkade. Otvivelaktigt är det detta meddelande från statsutskottet liksom också statsutskottets välvilliga motivering vid förra årets riksdag, som har givit motionären anledning att nu återkomma med sin framställning i den utav mig påpekade förändrade formen. För min del skulle jag gärna ha velat bifalla motionen, då jag auser det vara otvivelaktigt, att det har varit statsmakternas mening, att de vägbyggnadsskyldige verkligen skulle komma i åtnjutande utav statsbidrag i förhållande till den *verkliga* vägkostnaden och icke i förhållande till en beräknad kostnad, uppgjord på sådant sätt, att de vägbyggnadsskyldige, såsom alla här känna till, icke kunna utöva något som helst inflytande på, huru dessa beräkningar verkligen uppgöras.

Att jag emellertid beträffande klämman har kunnat förena mig med statsutskottets majoritet beror därpå, att i årets statsverksproposition på sid. 59, där det är fråga om denna huvudtitel, herr statsrådet och chefen för civildepartementet uti ett resonemang om vägbyggnader i allmänhet uttalar bland annat följande: »Jämväl åtgärder i syfte att vinna ökade garantier för, att de verkliga kostnaderna icke, som nu ej sällan är fallet, komma att avsevärt överstiga de beräknade torde vara av behovet påkallade. Nu berörda förhållanden synas därför böra ägnas särskild uppmärksamhet; och torde jag framdeles få tillfälle återkomma härtill». Jag har icke kunnat tolka detta herr statsrådets uttalande på annat sätt, än att herr statsrådet redan nu utan någon vidare framställning från Riksdagen har sin uppmärksamhet riktad på de av motionären påpekade missförhållandena, och under sådana omständigheter har jag icke funnit påkallat, att Riksdagen nu skulle uti en särskild skrivelse ytterligare för regeringen framhålla detta förhållande. Det är uteslutande av denna orsak, som jag har ansett mig kunna gå med på den kläm, som statsutskottet föreslagit, men jag har med den ståndpunkt, som jag intar till frågan i dess helhet, helt naturligt icke kunnat godkänna den motivering, som statsutskottet har fogat till denna kläm.

Det är därför, herr talman, som jag nu anhåller att få yrka bifall till statsutskottets utlåtande med den ändring uti motiveringen, som framgår utav den utav mig och herr Ström vid utlåtandet fogade reservationen vid denna punkt.

Vidare yttrade:

Herr Torgén: Herr talman, mina herrar! Då jag förlidet år väckte en motion i denna fråga, var det med ett positivt yrkande, och det statsutskott, som då hade hand om frågan, avgav ett för utredning gynnsamt utlåtande, därtill bland annat och kanske huvudsakligast av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen infordrat yttrande i frågan kom att få avgörande betydelse för formuleringen av statsutskottsutlåtandet. Det förefanns sålunda vid förlidet års riksdag ett utlåtande från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, och i detta pointerades mycket tydligt och starkt, att denna fråga var av så pass vittomfattande natur, att ett direkt bifall till motionen icke gärna kunde vara att tillråda, utan att det först borde företagas en utredning, och det underströks särskilt, att en sådan utredning vore önskvärd och av behovet påkallad. Detta uttalande synes utskottet även då ha tagit till skäl för sitt avstyrkande av motionen. Frågan hade, ansåg man, den vikt, att den borde utredas, och det var en utredning, som var av behovet påkallad.

Med stöd just av detta väg- och vattenbyggnadsstyrelsens utlåtande, och sålunda även utav utskottsutlåtandet — ja, det vill jag icke förneka, även av det medhåll motionen fick i kammaren — ansåg jag mig i år kunna återkomma med frågan på sätt, som dessa anvisningar gävo vid handen. I år har emellertid statsutskottet — det torde vara onödigt att påpeka, att det är sammansatt av samma personer, som förlidet år sutto i statsutskottet — efter att hava relaterat frågan, sådan den förelåg förlidet år, därvid påvisande, vad jag nyss sagt, stannat vid ett avstyrkande.

Skälen härför synas huvudsakligen hava varit tvenne. Det ena är, att ledningen och kontrollen av arbetet måste läggas i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens händer, vilket skulle komma att fördyra arbetsföretaget o. s. v. Det var ju ett av skälen, varför en utredning ansågs erforderlig, det framhölls ju redan förlidet år som skäl för utredning. Det skälet kan sålunda icke i år stå som något skäl för avslag, utan tvärtom fortfarande såsom skäl för en utredning, på vilket sätt saken lämpligare bör ordnas, än som nu är fallet. Ty det visade sig redan i fjol, att just de förhållanden, som utskottet i år påpekat, ha sin grund i det system, som råder beträffande utgåendet av den ersättning, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsens tjänstemän få vid undersökning av vägarna, och även den frågan borde utredas i samband.

Det andra skälet för avslag förefaller dock ännu märkligare, ty utskottet har här anfört precis samma sak, som nyss förut herr Ekman gjorde, nämligen civilministerns yttrande till statsrådsprotokollet, och påpekar just, att denna fråga skulle, oavsett om motionen i dag bifölles eller icke, komma under omprövning. Ja, det vore naturligtvis ett skäl för avslag, om så verkligen vore förhållandet. Men jag ber att få säga som min mening, att om detta vore utskottets verkliga skäl, skulle en reservation sådan som herrar Ekman och Ström kommit med, och vilka önska bifall till motionen, icke behöft vara en reservation, utan då skulle den väl ha varit utskottets majoritets mening. Sålunda är just det skälet för avslag icke ett skäl, sådant som ut-

*Ang. villkor
för statsbi-
drag till
väganlägg-
ningar.*

(Forts.)

Ang. villkor
för statsbi-
drag till
väganlägg-
ningar.
(Forts.)

skottet framhållit, utan tvärtom, och då blir det nära nog svårt att förstå statsutskottets utlåtande, åtminstone synes det mig så.

Några andra skäl har statsutskottet icke anfört. Jo, jag skall icke vara orättvis: Det finns ett skäl till. Det säges på ett ställe, att utskottet icke har funnit sig övertygat. Det är det sista och enda skäl, som sålunda skulle kvarstå, att utskottet icke har kunnat övertyga sig självt. Det skälet vill jag icke förneka. Det kan gärna få stå för årets statsutskott som skäl för avslag.

Skälet för bifall är sålunda vad som sagts i motionen, fjolårets väg- och vattenbyggnadsstyrelsens utlåtande, och därtill skulle i år ett ytterligare skäl tillkomma, herr civilministerns uttalande till statsrådsprotokollet rörande s. k. enklare vägar. Jag har emellertid fått en annan uppfattning om hur detta uttalande kan tolkas än herrar reservanter. Jag har fattat det så, att det var fällt just i samband med den fråga, som saken gällde, när uttalandet gjordes. I herr statsrådets yttrande läsa vi orden: »Som *nu* ej sällan är fallet». Det skulle ju hänsyfta på någonting, som är för tillfället gällande, och de enklare vägarna äro någonting, som skulle komma i en framtid. Detta skulle ju kunna tolkas så, som reservanterna gjort, men jag har icke kunnat tolka det så, och denna min mot reservanternas skiljaktiga uppfattning gav mig anledning till ett personligt samtal med herr statsrådet, varvid jag kom att styrkas i min uppfattning, att mitt sätt att tolka dessa ord var riktigt. De böra tolkas i samband med just det ärende, med anledning av vilket yttrandet fälldes, och kan således ej få ensamt gälla som stöd, annat än principiellt för bifall till motionen eller ett avslag, enär motionens önskan ändå komme att uppfyllas.

Sålunda vill jag även i det fallet lägga till just detta tredje moment såsom skäl för ett bifall till motionen, nämligen herr civilministerns uttalande i frågan.

Det är därvid ingenting sagt om själva principen som sådan, men det är sagt, att en utredning är erforderlig, och sedan blir Riksdagen satt i tillfälle att pröva, huruvida och under vilka villkor ett bifall till min motion bör ske.

Det finns en annan reservation, nämligen herr Wiklunds. Hans reservation är emellertid alldeles ett intet, ty den går ut på, vad vi redan nu ha. Ett bifall till denna reservation skulle innebära, att saken icke förändrades på något sätt. Reservationen går ut på, att man skulle ha revidering av räkenskaperna, något, som för resten nästan vartenda landsvägsbyggnadsföretag nu måste låta verkställa; ja, det är till och med fråga om, om man icke kunde behöva revidera även själva revisionen av kostnaderna. Detta är således ingenting, som vi önska att få, det ha vi redan, och vi måste begagna oss av det, ty nästan alla kostnadsförslag till vägföretag bli alltför gamla genom att så lång tid förflyter mellan den tidpunkt, då kostnadsberäkningar uppgöras och den, då de komma till utförande. Jag kan icke gå med på att detta är någon hjälp, och jag kan icke heller, trots att det är ledsam att avstå från den hjälp, herrar Ekman och Ström velat ge mig, vara med om deras reservation, då den synes grunda sig på en felaktig tolkning av herr statsrådets yttrande till statsrådsprotokollet i en annan fråga.

Herr talman, på grund av vad jag nu sagt, anser jag, att den enda utvägen för mig är att yrka bifall till min motion.

*Ang. villkor
för statsbi-
drag till
väganlägg-
ningar.*

(Forts.)

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Schotte: Herr talman! Då mitt yttrande till statsrådsprotokollet i denna fråga blivit föremål för ett par talares något olika uttolkning, skall jag be att få yttra några ord.

Det är sant, som den siste ärade talaren sade, att detta yttrande närmast hänför sig till och står under det ärende, som vid nästa punkt skall behandlas, nämligen det nya anslaget till vägar i de nordligare trakterna och länen, och att det främst är inriktat just på detta anslag. Å andra sidan framgår av hela det ifrågavarande resonemanget, att jag haft min uppmärksamhet riktad på, att de nuvarande villkoren i allmänhet i fråga om vägbyggnadsanslagen måhända icke äro så tillfredsställande, som de borde vara. Det är ju så, att våra allmänna vägar byggas i allmänhet ungefärligen efter lika schablon, även om de betraktas som landsvägar å ena sidan och bygdevägar å andra sidan. Utvecklingen har emellertid gått därhän, att man måste ställa ganska olika anspråk på olika vägar, även alldeles fränsett de i väglagen bestämda två olika kategorier vägar. Vi ha ju fått ett nytt fortskaffningsmedel, automobilerna, som är av sådan beskaffenhet, att det erfordras, för att dessa fordon skola komma till full nytta för den allmänna trafiken, att vägarna äro i gott stånd, att de underhållas och byggas på ett bättre sätt, än man kan anse, att nu sker beträffande genomsnittsvägarna här i landet.

Det är därför min avsikt att snarast möjligt föranstalta om en allmän utredning, huruvida de villkor, som nu äro föreskrivna med avseende på de med statsmedel understödda vägbyggnaderna i landet, äro i alla avseenden lämpliga. Under den utredningen kommer då också, föreställer jag mig, att falla frågan om vilka åtgärder, som kunna vidtagas, för att den verkliga kostnaden må hålla sig så nära den beräknade som möjligt. Det är visserligen, såsom den föregående talaren erinrade om, så, att dessa kostnadsförslag bruka revideras ungefär vid den tidpunkt, då man begär statsanslag, men det är nog också sant, att det ibland kan behövas en revision av denna revision därför, att det ofta förflyter ganska lång tid mellan anslagsbegärandet och vägarbetets utförande.

Det är dock så, att man får vara ganska försiktig i denna fråga, så att man icke går alltför långt fram med statens anspråk på att själv anlägga, bygga och kontrollera i detalj dessa vägarbeten, ty vi veta ju, att då med all sannolikhet kostnaderna bli avsevärt större, än nu är fallet. Men å andra sidan måste det tagas under övervägande, huruvida det finnes sådana vägar i landet, som staten kanske själv borde bygga, t. ex. viktigare automobilvägar. Särskilt i Norrland är det ju möjligt, att man icke kan få järnvägar på alla de ställen, där man nu söker få det. Det finnes ju knappt någon floddal, där man icke gjort anspråk på, att staten skall tillgodose behovet av kommunikationer genom järnvägar. Det är möjligt, att man icke kan få det, utan måste anlita automobiltrafik i stället, och då kan staten kanske vara villig att här helt träda emellan.

Ang. villkor
för statsbi-
drag till
väganlägg-
ningar.
(Ports.)

Jag har med detta velat framhålla, att denna fråga i sin helhet dock torde, i vilket sammanhang mitt omnämnda yttrande än sagts, komma under Kungl. Maj:ts prövning; och då sedan Kungl. Maj:t framlägger förslag i ämnet för Riksdagen, får ju Riksdagen tillfälle att fatta definitiv position i frågan.

Herr Nilson i Örebro: Herr talman, mina herrar! Då ingen ännu yrkat bifall till statsutskottets utlåtande både med avseende på kläm och motivering, så ber jag nu att få göra detsamma.

Det är egentligen två principer, som stå något i strid med varandra, i utskottets hemställan och i den av herr Ekman avgivna reservationen. De principerna äro, huruvida statsbidraget skall utgå efter den *beräknade* kostnaden, eller om det skall utgå efter den *verkliga* kostnaden. Jag hemställer emellertid till herrarna, vilken av dessa båda principer är den riktiga. Två parter komma överens om att deltaga gemensamt i ett arbete, och den ena parten säger som så: jag skall bära två tredjedelar av kostnaden, men då vill jag veta, vad det kostar, innan arbetet börjar; den andra parten får ha ledningen av arbetet och alltsammans, och den, som betalar två tredjedelar, kontrollerar endast, att arbetet utföres efter fastställd grund och plan. Det är principen om statsbidrag efter den *beräknade* kostnaden. Är det ej riktigast och för statsverket tryggast att följa den principen, eller är det tryggare att gå med på den andra principen, d. v. s. att den ena parten säger: ja, vi *beräkna* kostnaden till det och det, men ni skall förbinda er att betala två tredjedelar, det får kosta vad det vill? Ledningen och utförandet av arbetet överlämnas åt den, som betalar minsta anparten av kostnaderna, med förbindelse för medkontrahenten att i alla fall betala den största delen av kostnaderna. Det är principen om statsbidrag efter den *verkliga* kostnaden enligt motionärens riktlinjer. Det är den senare uppfattningen, som reservationerna gjort till sin.

Skall man tillämpa den sist anförda bidragsgrunden, så synes det mig emellertid vara nödvändigt, att den part, som betalar det mesta, också har ledningen och utförandet av arbetet samt kontrollen över detsamma hela tiden. I det vore det rim och reson, i ett motsatt tillvägagående kan jag icke finna vare sig rim eller reson, och därför ber jag kammaren bifalla utskottets hemställan.

Herr Ekman: Herr talman, mina herrar! Det var med stor tillfredsställelse, som jag hörde uttalandet nyss från statsrådsbanken. Jag kunde icke tolka det på annat sätt, än att mitt sätt att läsa civilministerns uttalande i föreliggande fråga är riktigt, och att alltså herr statsrådet och chefen för civildepartementet har uppmärksamheten riktad på frågan och erkänner, att en ändring bör om möjligt åvägbringas i nu omtalade förhållanden.

Jag är icke blind för de svårigheter, som vid åstadkommandet av denna ändring skola uppstå. Den siste ärade talaren har pekat på åtskilliga av dessa svårigheter, och det är naturligtvis just det förhållandet, att dessa svårigheter voro större, än att man ansåg sig kunna på rak arm bifalla motionen förra året, som gjorde, att man då

nödgades, ehuru med en välvillig motivering, avslå motionen om ett beslut i denna riktning. I år föreligger här ett förslag om utredning av just dessa förhållanden. Då utskottet förra året behandlade denna fråga, hade utskottet infordrat utlatande från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, däri styrelsen nog på sätt och vis gav motionärens tankegång rätt, men framför allt framhöll, att, innan ett beslut i denna riktning kunde fattas, man måste få en fullständig utredning beträffande alla de faktorer, som kunde inverka på frågans slutliga lösning.

Jag återkommer till vad jag nyss tillät mig yttra, att jag omöjligt kan förstå, att, när statsmakterna en gång ha beslutat, att de vägbyggnadsskyldige skulle komma i åtnjutande av ett statsbidrag av två tredjedelar, det var statsmakternas mening, att detta statsbidrag icke skulle komma de vägbyggnadsskyldige fullt och helt till del, utan att de vägbyggnadsskyldige skulle få detta statsbidrag efter den beräknade kostnaden och icke efter den verkliga kostnad, som vägföretaget uppgått till.

Den siste ärade talaren sade ungefär det, att om det är två parter, som träffa en överenskommelse om att fördela kostnaderna, och den ena parten skall bidra med en tredjedel och den andra med två tredjedelar, och kostnaderna sedermera överskrida de beräknade, så är det orimligt att säga, att den, som skall få två tredjedelar i bidrag från staten, skall få detta fullt, under det att den, som skall bidra med en tredjedel, skall få lämna ett ytterligare bidrag. Och han stödde detta framför allt på det förhållandet, att det var den part, som skulle bidra med endast en tredjedel, som också i de allra flesta fall har arbetets utförande om hand. Häremot tillåter jag mig att göra den bestämda invändningen, att det är genom den parts försorg, som bidrager med två tredjedelar — om man nu skall betrakta staten som part i denna fråga — att det är genom statens försorg, som kostnadsberäkningen för vägföretaget uppgöres. Dessa kostnadsberäkningar uppgöras av statens tjänstemän och granskas och godkänns av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i första hand och sedermera av Kungl. Maj:t. Det är således en kostnadsberäkning, på vilken de vägbyggnadsskyldige icke haft något som helst inflytande, som ligger till grund för företagets utförande. När sedermera vägföretaget blivit utfört, få de vägbyggnadsskyldige icke ersättning i annan utsträckning, än som motsvarar två tredjedelar av denna *beräknade* kostnad. Det är sant, att ofta, ehuru ingalunda alltid, de vägbyggnadsskyldige själfva utföra arbetena. Ofta, kanske oftast, står dock detta utförande av arbetet under kontroll av statens vederbörande tjänsteman, väg- och vattenbyggnadsstyrelsens distriktschef i respektive distrikt eller någon annan med honom jämställd tjänsteman, och kontrollen av dessa företag är mycket sträng. På den kontrollen kunna icke heller de vägbyggnadsskyldige utöva något direkt inflytande. Det synes mig således, att staten, d. v. s. den part, som här skall bestrida två tredjedelar av kostnaderna, verkligen har så stort inflytande på dessa kostnadsberäkningar och även på arbetenas utförande, att det icke kan vara rimligt, att, sedan företaget på basis av dessa kostnadsberäkningar och under denna statskontroll blivit utfört, de vägbyggnadsskyldige icke skulle komma

*Ang. villkor
för statsbi-
drag till
väganlägg-
ningar.
(Forts.)*

*Ang. villkor
för statsbi-
drag till
väganlägg-
ningar.*
(Forts.)

i åtnjutande fullt och helt av det statsbidrag, som säkerligen varit statsmakternas avsikt, att de skulle få.

Det är därför, herr talman, jag vidhåller mitt föregående yrkande.

Häruti instämde herr *Ström*.

Herr Sjö: Herr talman, mina herrar! Inom utskottet har man icke kunnat finna några nya skäl, som man trots berättiga ett annat uttalande än det, som gjordes för ett år sedan, då en liknande motion av samma person här var före till behandling. Det är nog sant, att motionären i fjolårets motion föreslog, att statsbidragen skulle utgå efter de verkliga kostnaderna för vägförbättring och väganläggning med två tredjedelar därav, men att han här föreslår blott en utredning i den riktning, som han då åsyftade.

Men om vi då skulle komma till det resultat, som han först ville komma till och även nu, fast han nu önskar en utredning först, då, skall jag säga herrarna, skulle byggnadskostnaderna bliva så höga och kontrollen så dyrbar, att man icke gärna kan beräkna allt detta nu i förväg. Jag har själv utfört sådana arbeten och har verkligen funnit, att efter de metoder, som nu under en lång följd av år använts i och för icke allenast kontroll, utan även för byggande, då man först får kostnadsförslagen uppgjorda och sedermera enligt dessa kostnadsförslag får två tredjedelar i statsanslag till vägbyggnadsföretaget, går det ju lättare icke allenast att kontrollera, utan jag vågar påstå, att anläggningarna bliva väl så bra också.

Det är på grund utav dessa omständigheter, som man har funnit, att det icke är den ringaste anledning att avvika från ett beprövat och sunt och gott system, som man nu har i och för dessa väganläggningar och för statsbidragens utgående efter kostnadsförslaget, och det är också av dessa motiv, som jag för min del här yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Torgén: Herr talman, mina herrar! I det försvar, herr Nilson presterade för statsutskottets räkning, betonades särskilt det rättvisa uti, att den, som betalar tredjedelen, också skulle betala alla de eventuella kostnader, som skulle kunna uppstå utöver den beräknade kostnaden. Jag vill emellertid säga, att skola två dela, skola de väl dela lika, det tycker jag är den logiska slutledningen, och den ännu mer logiska slutledningen av herr Nilsons påstående skulle efter min uppfattning vara ett bifall till motionen, vilket jag naturligtvis icke hade hoppats på.

Jag skall nu, efter att ha hört herr statsrådets yttrande om, hur man skall tolka de ord, som här varit omtvistade, be att få framhålla, att den tolkning, jag gjort av ordens innebörd, var fullkomligt riktig. Men hans löfte nu, att just i samband med denna utredning även frågan i hela dess vidd skulle komma att utredas, ställer det hela på helt annat plan för mig.

Jag har sålunda, herr talman, just av denna anledning, för att icke nämna Första kammarens ställning till frågan, endast att återkalla mitt yrkande om bifall till motionen och förena mig med herrar

Ekman och Ström, till vilkas reservation jag alltså ber att få yrka bifall.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till det av herr Ekman under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja godkänd. Herr Torgén begärde emellertid votering, till följd varav nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 21 av utskottets förevarande utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Ekman under överläggningen framställda yrkandet.

Voteringen utvisade 140 ja mot 45 nej, vid vilken utgång kammaren således bifallit utskottets hemställan.

Punkten 22, angående bidrag till enklare vägar i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län.

Ang. bidrag till enklare vägar i Norrbottens m. fl. län.

I punkten 21 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att på extra stat för år 1914 anvisa ett anslag av 500,000 kronor att i enlighet med de uti statsrådsprotokollet över civilärenden den 14 januari 1913 angivna grunder användas till anläggande av enklare vägar i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte på extra stat för år 1914 anvisa ett anslag av 500,000 kronor, att i överensstämmelse med uti utskottets yttrande angivna grunder användas till anläggande av enklare vägar i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län.

Vid punkten fanns emellertid fogad reservation av herrar *Ekman*, *Kvarnzelius*, *Wiklund* i Brattfors och *Ström*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava annan i reservationen angiven lydelse.

Punkten föredrogs, varefter ordet erhöles av

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Schotte, som anförde: Herr talman, mina herrar! Jag är naturligtvis utskottet särskilt tacksam för den välvilja, med vilken utskottet har upptagit detta nya anspråk för kommunikationsväsendets förbättrande uti avlägsna och vanlottade bygder; den enighet, varmed utskottet här har tillstyrkt förslaget ger mig också förhoppning om, att denna kammare, liksom medkammaren, skall gå med på att bevilja detta anslag och

Ang. bidrag
till enklare
vägar i Norr-
bottens
m. fl. län.
(Forts.)

därigenom också bereda stor lättnad åt dessa nordliga trakter, som nu lida, såsom vi alla känna och som framhållits i propositionen, av synnerligen svåra och bekymmersamma kommunikationsförhållanden. Varför jag begärt ordet, är emellertid för att yttra några ord i anledning av det villkor, som utskottet i motiveringen fäst vid anslaget, då utskottet säger: »Såsom villkor för statsbidragets erhållande synes böra stadgas att den för väganläggningen erforderliga marken kostnadsfritt tillhandahålles». Det är ju, som är väl bekant, icke något dylikt villkor fäst vid det allmänna vägbyggnadsanslaget. Jag tror knappast heller, att det finns några särskilda skäl, som vidkommande nu förevarande anslag tala för en dylik skärpning av de villkor, som hittills under en lång följd av år gällt med avseende på vägbyggnadsanslaget och vari ändring ej heller ifrågasatts. Visserligen fastades ett dylikt villkor vid de anslag, som Riksdagen under några år har beviljat till de så kallade ödebygdsvägarna i Västerbottens län. Dessa vägar hade emellertid mera försökskaraktär, och dessutom är, vad dem beträffar, särskilt att observera, att statsbidrag där utgick till *hela* kostnaden. Då staten således ikläder sig hela kostnaden för ifrågavarande vägbyggnader, var det också helt naturligt, att det villkoret fästes vid detta anslag, att delägarna i väghållningsdistrikten skulle kostnadsfritt tillsläppa den härför erforderliga marken. Det anslag, varom förslag nu föreligger, har däremot samma karaktär som det allmänna vägbyggnadsanslaget. Det stora vägbyggnadsanslaget skola också dessa nordliga trakter komma i åtnjutande av och det förefaller mig en smula olämpligt, att olika villkor skulle vara fästade vid det ena eller andra anslaget till förmån för vägar i samma landsdel. Ty det må uppmärksammas, att det nu förevarande anslaget skulle utgå till vägar av alldeles samma *art*, låt vara byggda efter en lindrigare typ, som de i andra delar av landet befintliga allmänna vägarna.

Nu är det visserligen sant, att det enligt föreliggande förslag skulle kunna inträffa, att dessa väghållningsdistrikt skulle kunna få anslag utöver $\frac{2}{3}$ av kostnaden. Det skulle således kunna inträffa, att vägar i särskilda fall bleve byggda med bögre procent av statsmedel än förut, liksom även i undantagsfall helt och hållet av staten. Det är emellertid tydligt, att detta är ett undantag från den allmänna regeln och att man bör vara mycket försiktig härvidlag med att gå utöver den vanliga grunden och beräkningsprocenten. Det skall endast vara i det fall, då väghållningsdistrikten äro alldeles särskilt betungade av vägstnader, som, för närvarande åtminstone, det kan ifrågakomma att frångå den allmänna principen angående fördelningen mellan stat och vägdistrikt av byggnadskostnaden. I det stora hela måste därför den ökning, som uppkommer genom att delägarna själva få bekosta marken, gå ut över de mest fattiga och mest på kommunikationer vanlottade trakterna. Det har meddelats åtskilliga siffror i den kungl. propositionen angående de höga kostnader för vägunderhåll, som drabba kommunerna, framför allt i Norrbottens län och ungefärligen i lika grad i Västerbottens län. Så är det t. ex. meddelat, att medan medeltalet för hela riket med avseende å verkliga underhållskostnader fördelade per vägfyrk är 18,85 öre, så är medeltalet för Norrbottens län 26,8. Därvidlag är att märka, att det finnes vissa distrikt, som

ha relativt låga kostnader, vilket å andra sidan motsvaras utav, att det finnes vägghållningsdistrikt, som ha synnerligen höga kostnader. Så t. ex. har Överkalix 67,5, Neder-Torneå—Karl Gustavs distrikt 82,2, Neder-Luleå 55,1, Korpilombolo—Tärendö 79,5 och Pajala 63,1. Det är, som kammaren finner, ganska bedrövliga siffror, som visa vilken börda vägunderhållet däruppe i dessa nordliga trakter förorsakar.

Ang. bidrag till enklare vägar i Norrbottens m. fl. län.
(Forts.)

Det framgår av en annan i propositionen meddelad tabell, huru för de tre länen, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, vägskatten i medeltal är, uttaxerad på vägfyruk å övriga beskattningsföremål än jordbruksfastighet, som utgöra vägunderhåll in natura, 39,28 öre, medan denna för hela riket utgår i medeltal med 22,62 öre per vägfyruk.

Det är icke blott i de egentliga lappmarkssocknarna eller för övrigt i trakter, där själva markkostnaden kan anses mycket obetydlig och av mycket underordnad vikt, som dessa vägar ifrågasättas. Det framgår utav en av Konungens befallningshavande i Norrbottens län meddelad tabell — som finnes intagen uti den kungl. propositionen — att de vägar, som för den närmaste framtiden äro nödvändiga i kustdistrikten, beräknas motsvara en kostnad av 1,410,000 kronor, medan vägarna inom lappmarken beräknas kosta 565,500 kronor. Det är sålunda i avsevärd utsträckning uti trakter, där markvärdet är högre än uti övriga socknar framför allt i Lappmarken, som vägar nu ifrågasättas och för vilka förevarande anslag skulle kunna användas. Jag har också erhållit en del uppgifter från Konungens befallningshavande i Norrbottens län rörande kostnaden för marklösen, vilka uppgifter utvisa, att denna ligger mellan 5 och 7 procent av den totala vägbyggnadskostnaden. Men i fråga om vissa vägar, som det här gäller att under närmaste tiden få till stånd, stiger denna kostnad upp till 10,8 — 14,8 procent. Av landshövdingen i Norrbottens län meddelas också, att i medeltal priset per meter väg kan beräknas vara för åker 1 krona, för äng 50 öre, för odlingsbar mark 25 öre, skogsmark 15 öre samt myr 5 öre. Det är ju ganska höga siffror och skulle tyda på att det icke är en så alldeles obetydlig kostnad, som det här rör sig om, i synnerhet som man måste beakta, att dessa vägar äro av stor längd; och att därigenom kostnaden för marklösen blir större. För staten däremot kan den ökade kostnad, som uppstår genom att marklösen ingår i hela vägbyggnadskostnaden, icke bli avsevärd. Det är också otvivelaktigt, att den av utskottet föreslagna bestämmelsen skulle förorsaka åtskilligt besvär och kostnad för vederbörande vägghållningsdistrikt och vederbörande vägghållare. Den kan till och med i vissa fall fördröja utförandet av en nödig och nyttig väg. Jag tror sålunda, att Kungl. Maj:t haft goda grunder för sitt förslag, att villkoren med avseende å nu förevarande anslag skola bliva desamma som i fråga om det stora vägbyggnadsanslaget. Jag tror, att billigheten också talar för ett beslut i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag; i varje fall synes det önskvärt att däri icke vidtages någon sådan ändring, att tillsläppande av fri mark erfordrades även för fall, där blott $\frac{2}{3}$ av vägbyggnadskostnaden utginge av statsmedel.

Jag är övertygad, att kammaren beaktar de synpunkter, som

*Ang. bidrag
till enklare
vägar i Norr-
bottens
m. fl. län.
(Forts.)*

här frankommit; jag tror att därmed än mer ökat gagn skall beredas dessa avlägsna och på kommunikationsmedel så vanlottade bygder. Det kan väl synas att det villkor, varom här är fråga, i det hela är ganska obetydligt och litet betungande; men jag befarar att det i ett eller annat fall skall verka försvårande för vägarernas tillkomst; och det synes mig också icke vara alldeles billigt, så länge ett dylikt villkor ej finns för det vanliga vägbyggnadsanslaget.

Vidare yttrade:

Herr Ekman! Herr talman! Även uti denna fråga gäller den vid betänkandet fogade reservationen icke klämman, utan endast motiveringen. Jag nödgas emellertid att ett ögonblick återföra kammarens tankar till de förhållanden, som förut ha ägt rum, och de beslut, som förut av Riksdagen fattats beträffande anslag till billiga vägar uti Norrland. Jag ber att få erinra om, att för åren 1910, 1911 och 1912 har utav Riksdagen anvisats för vart och ett av dessa år ett belopp av 30,000 kronor för anläggning av vägar utav en mycket enkel typ uti Norrland, allt på framställning av Kungl. Maj:t. Till förra årets Riksdag förelåg icke någon sådan framställning från Kungl. Maj:t, och skälen därtill voro, vilket särskilt framgick under den här i kammaren förda debatten, att Kungl. Maj:t hade ansett, att de hittills byggda vägarna av enkel typ vore att betrakta mera som ett försök; och man ville se något, hur detta försök utfölle, innan Kungl. Maj:t framkom med något ytterligare förslag till anslag till byggandet av sådana enklare vägar. Emellertid hade vid förra årets riksdag genom motion väckts förslag om anvisande även för innevarande år av ett belopp på 30,000 kronor för fortsatt byggande av sådana enklare vägar, och detta förslag blev av kammararen bifallet. Det har emellertid visat sig, att den typ, som användes för dessa mycket enkla vägar, icke har varit fullt tillfredsställande. Och det förslag, som nu från Kungl. Maj:t föreligger, och som ju också innebär ett anslag för byggande av enklare vägar i Norrland till vida högre belopp än som förut förekommit — nu rör sig beloppet om icke mindre än 500,000 kronor — innefattar en något solidare typ hos dessa vägar. Såvitt man inom utskottet kunnat finna, bör denna typ för dessa förhållanden vara fullt tillfredsställande; och det har samtidigt besannat sig, att den föregående typen icke har varit tillfredsställande och icke heller har kunnat utföras för det belopp, som man förut hade beräknat, att dessa enklare vägar skulle kunna byggas för, nämligen ett så lågt belopp som 15 à 30 öre per meter.

Vid behandlingen i år utav detta förslag inom statsutskottet har man visserligen enats om att föreslå Riksdagen att bifalla det av Kungl. Maj:t äskade anslaget, men man har beträffande villkoren för detta anslags utgående stannat vid olika beslut inom utskottet. Utskottets majoritet har ansett, att man vid beviljande av detta anslag borde knyta det villkor, att de vägbyggnadsskyldige skulle tillsläppa mark gratis. Några reservanter, en från Första kammaren och tre från denna kammare, hava ansett, att ett sådant villkor vore olämpligt.

Jag ber först att få påpeka, att man knappast torde böra anse, att beviljandet av detta anslag är att ge dessa provinser, som det gäller, något egentligt företräde framför provinser uti det södra Sverige. Visserligen är det sant, att dessa nordliga provinser, genom beviljande av

detta anslag, icke frångas sin andel uti det allmänna vägbyggnadsanslaget. Å andra sidan är det ju påtagligt, att genom byggande utav dessa enklare vägar i Norrland anspråken därifrån på bredare och i övrigt efter en dyrbarare typ byggda vägar sannolikt måste bli mindre och att därigenom en ökad tillgång till detta anslag torde komma att beredas de södra provinserna. Jag tror icke, att det är många av denna kammares ledamöter, som icke, var och en från sin provins, gjort den erfarenheten, att detta anslag även nu är otillräckligt för det verkliga behovet.

Genom dessa enklare vägars byggande i Norrland göres faktiskt, enligt mitt förmenande, en besparing. Överallt i det övriga landet har, såsom också nyss framhölls ifrån statsrådsbänken, anslaget utgått med $\frac{2}{3}$ av den beräknade kostnaden och utan det villkoret, att även mark fritt skulle tillsläppas. Men då det nu gäller dessa fattiga norrländska kommuner, har statsutskottets majoritet ansett, att där borde man tillfoga det villkoret, att även mark skulle tillsläppas gratis, och man har bland andra skäl därför velat framhålla den synpunkten, att dessa vägar närmast vore att jämföra med våra utfarts- och bygdevägar, för vilka icke något statsbidrag lämnas, utan vilka de vägbyggnadsskyldige på egen bekostnad utföra. Det är naturligtvis, enligt mitt förmenande, en fullständig missuppfattning av avsikten med detta förslag, om man tror, att dessa vägar äro avsedda att ersätta de södra provinsernas utfarts- och bygdevägar. Nej, tvärtom äro de nog menade att utgöra en ersättning för de södra provinsernas stora vägar, ehuru man anser, att på grund av den ringa folkmängden och andra förhållanden man i dessa provinser kan nöja sig med enklare och billigare typ, än vad som kräves i de sydligare delarna av Sverige.

Om denna min uppfattning är riktig, synes det mig icke finnas något skäl för att vid beviljandet av ett sådant anslag som det nu ifrågasatt beträffande de nordliga provinserna tillfoga ett villkor, som är strängare, än vad som gäller för de södra provinserna. Det synes mig vara fullt rimligt, att man icke kräver tillsläppandet av fri mark för vägbyggnader i Norrland, så länge man icke kräver detta även i fråga om de södra provinserna.

Då emellertid herr statsrådet och chefen för civildepartementet i propositionen uttalar, att han tänkt sig att vid beviljandet av dessa anslag det även kan ifrågakomma, att man på grund av förhållandena där, de höga skatterna, den glesa befolkningen och de små inkomsterna i, dessa orter, skulle kunna lämna ett större statsbidrag, än vad som svarar mot $\frac{2}{3}$ av byggnadskostnaden, ja, kanske i något fall sträcka sig ända därefter, att man skulle bevilja hela byggnadskostnaden, så går man naturligtvis längre i medgivanden, än vad som betingas av förhållandena i det södra Sverige och där tillämpats. Det har då synts mig vara rimligt, att, därest det skulle komma ifråga, att man lämnade bidrag, som vore större än $\frac{2}{3}$ av byggnadskostnaden, man då uppställde kravet på tillsläppandet av fri mark från orterna. Den av mig jämte tre andra ledamöter av utskottet avgivna reservationen uttalar sig även för ett sådant villkor, att i det fall, då statsbidraget utgår till högre belopp än $\frac{2}{3}$ av hela den för vägföretaget beräknade

*Ang. bidrag
till enklare
vägar i Norr-
bottens
m. fl. län.
(Forts.)*

Ang. bidrag till enklare vägar i Norrbottens m. fl. län.
(Forts.)

kostnaden, den för anläggningen erforderliga marken kostnadsfritt bör tillhandahållas.

Det hade varit min avsikt att yrka bifall till denna reservation, om icke utgången av denna fråga i Första kammaren i dag givit vid handen, att ett beslut i enlighet med ett sådant yrkande skulle kunna leda till, att just det, som vi med reservationen avsett, icke skulle bli bifallet. Första kammaren har nämligen i dag bifallit statsutskottets hemställan oförändrad. Om nu Andra kammaren bifaller den av mig m. fl. vid betänkandet fogade reservationen, lär det knappast finnas någon möjlighet för en sammanjämkning mellan dessa två beslut. Skulle däremot Andra kammaren besluta i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag, d. v. s. att icke något som helst krav på tillsläppande av fri mark från orterna skulle uppställas, så lär det väl finnas en möjlighet för sammanjämkning mellan dessa två olika beslut just på grundvalen av den av oss avgivna reservationen, och det är därför, herr talman, som jag nu tillåter mig att yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändrat.

Herr Sjö: Herr talman! Jämför man det anslag, som nu är fråga om att bevilja, med det av Riksdagen årligen beviljade anslaget å 1,750,000 kronor för vägbyggnader och nyanläggningar av vägar, har onekligen herr statsrådet och chefen för civildepartementet rätt i sin framställning, men man får kanske icke alldeles göra en sådan jämförelse. Här är fråga om ett slags billiga och enklare vägar, sådana vägar, som man i landets övriga delar får anlägga och underhålla utan det ringaste understöd från staten. Det är nog en betydande skillnad, som ligger däri. Därtill kommer, att här är fråga om ett så stort anslag som 500,000 kronor för dessa enklare vägar, som man nu skulle påbörja där uppe i Norrland, och det ställes i utsikt att år efter år flera miljoner kronor skola anslås för sådana vägbyggnader. Jag tror icke, att vi inom statsutskottet varit svåra mot de vägstyrelser, kommuner, personer eller samhällen, som komma att använda sig av detta anslag för nyanläggning av vägar, utau tvärtom. Utskottet säger ju blott, att vederbörande skulle få bidrag på de och de villkoren, och ibland dessa skola de få tillsläppa mark för vägen utan gottgörelse samt utgöra ersättning för väganläggningen med $\frac{1}{3}$ och få statsanslag med $\frac{2}{3}$ av den beräknade väganläggningskostnaden.

Nu ha herrarna redan hört, att Första kammaren i dag bifallit utskottets hemställan med ganska stor röstmajoritet, nämligen 68 röster mot 33, och under sådana förhållanden synes det mig, att vi i denna kammare icke böra ha några betänkligheter emot att villfara förslaget om uppställande av dessa villkor för statsanslags beviljande till dessa enklare vägar, varom här är fråga.

På nu anförda skäl anhåller jag, herr talman, om bifall till utskottets hemställan.

Herr Krönlund: Herr talman, mina herrar! Det är ju mitt öde, att ständigt, när det gäller norrlandsfrågor, mötas herr Sjö och jag i en liten duell, och så är även förhållandet nu. Den glädje, jag kände över Kungl. Maj:ts förslag, blandades med ganska mycken mal-

ört, då jag såg utskottets förslag i frågan. Detta förslag innebär en orättvisa, då under förhållanden, som äro enahanda med dem, som äro rådande i väghållningsdistrikten inom andra delar av landet, ett särskilt villkor här stipuleras för, att de norrländska vägbyggnadsföretagen skola få ett statsbidrag av $\frac{2}{3}$ av den beräknade kostnaden för vägföretaget. Jag vet icke, vad orsaken är till, att dessa så hårt betungade norrländska väghållningsdistrikt skola behandlas mera ogynnsamt i detta fall än andra väghållningsdistrikt. Förslaget verkar onödigt hårt, särskilt då det gäller dessa glest befolkade trakter och undangömda fjälldistrikt, där kanske staten på grund av befolkningens ekonomiska förhållanden nödgas bevilja mer än $\frac{2}{3}$ i bidrag. Vi skola blott ihågkomma de siffror och den utredning, som Kungl. Maj:t här framlagt för Riksdagen. Konungens befallningshavande i Norrbottens län påpekar, att under de närmaste 20 åren förestår byggandet av icke mindre än 250 mils allmän väg, d. v. s. om man därtill skulle använda det nuvarande byggnadsanslaget, så skulle man få hålla på i 50 år, innan denna vägsträcka vore färdigbyggd. I Västerbottens län har redan beslutats vägar för en sammanlagd kostnad av omkring 3 miljoner kronor och dessutom finnas planlagda vägar, som beräknas skola kosta 1 miljon kronor. I Jämtland äro respektive belopp 1,1 miljon och 1,3 miljon kronor. Det påpekas av landshövdingämbetet i Västerbottens län, att det finns stora, tätt befolkade byar, som ha öfver 5 mil väglösa sträckor, till dess man där kommer till allmän väg, och från min vistelse i Norrbotten kan jag intyga, att det finns ganska stora byar, som ha dubbla antalet mil innan man där kommer till allmänna färdvägar. Med detta för ögonen och när man betänker, hur oerhört dessa väghållningsdistrikt komma att betungas för byggandet av dessa allmänna vägar, förefaller det ändå, som om det vore en gård av rättvisa och billighet, om vi släppte det villkor, som statsutskottet här uppställer och i stället följde Kungl. Maj:ts förslag.

En hel del av de statistiska siffror, som Kungl. Maj:t lämnar, är ganska belysande för hur oerhört dessa socknar där uppe i öfversta Norrland äro betungade av utskylder av alla möjliga slag. Såsom vi se, finns det en socken — som för öfrigt är välbekant för mig, ty den låg inom min gamla domsaga — nämligen Övertorneå socken, där jordbruksfastighet är betungad med ett utskyldsbelopp av 3 kronor 40 öre per jordbruksfyrek, och det finns platser där uppe i Jockmock, som äro betungade med 2 kronor 8 öre per jordbruksfyrek för kommunala och andra utskylder, under det medeltalet för rikets övriga kommuner är 1 krona 23 öre. Ser man efter, vad vägskatten går till däruppe i dessa avlägsna socknar, har ju redan herr civilministern lämnat siffror, som visa, att denna vägskatt går upp ända till 9 gånger det belopp, som utgör medeltalet för hela rikets vägskatt. Jag har här ytterligare ett exempel, nämligen Karesuando tingslag. Där utgör för jordbruksfastighet vägskatten jämte naturaunderhållet 36 öre per vägfyrk, medan medeltalet för hela det övriga riket utgör 4,24 öre. Nu bör man också komma ihåg, att dessa enklare vägar, varom här är fråga, äro avsedda att sammanbinda de allra glesast befolkade och mest avlägsna trakterna i hela vårt land och att dessa orter, som under århundraden varit i avsaknad av vägar, äro i utom-

Ang. bidrag till enklare vägar i Norrbottens m. fl. län.
(Forts.)

Ang. bidrag
till enklare
vägar i Norr-
bottens
m. fl. län.
(Forts.)

ordentligt stort behov av att få verkliga utfartsvägar till de allmänna färdvägarna. Ju hårdare man sätter villkoret för statsbidrags lämnande i detta fall, ju svårare blir det för de längre bort i fjällen varande väghållningsdistrikten att åstadkomma dessa vägar, som de så väl behöva.

Det är en sak till, som också norrlandskommittén betonat, nämligen att just i Norrland existerar det förhållande, som berörts i en föregående punkt av herr Torgén, nämligen att i de norrländska väghållningsdistrikten få i själva verket de väghållningsskyldige betala halva vägkostnaden, i stället för att, såsom utlovats, få $\frac{2}{3}$ av denna kostnad av staten, detta på grund av att bidraget utgår först 10 år efter det kostnadsberäkningen blivit uppgjord, och under tiden har kostnaden på grund av arbetslönernas stegring och dylikt sprungit upp så, att inom de allra flesta väghållningsdistrikt i Norrland den del av vägbyggnadskostnaden, som faller på de väghållningsskyldige, belöper sig till hälften i stället för till $\frac{1}{3}$, som man från början tänkt sig. Detta förhållande har, som sagt, påpekats av norrlandskommittén och den framhöll också, hur oundgängligen nödvändigt det är, att om vi över huvud taget vilja få till stånd en kulturell utveckling i dessa avlägsna trakter, staten ingriper och på ett frikostigt sätt stödjer vägbyggnadsverksamheten där uppe. Vi skola icke, mina herrar, lägga dessa stenar i vägen, vilka, det försäkrar jag, komma att för väghållningsdistrikten försvåra, om icke rent av omöjliggöra dessa vägföretag.

På grund av nu anförda skäl ber jag att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Rydén: Herr talman! Jag vill till en början påpeka att genom den ändring, som statsutskottets vice ordförande nu givit åt sitt yrkande, har denna fråga enligt min uppfattning kommit i ett sådant läge, att, för den händelse Andra kammaren nu skulle besluta i enlighet med detta senare yrkande gentemot Första kammarens beslut, hela frågan därigenom skulle äventyras. Det är nämligen så, att ifall Kungl. Maj:ts förslag nu skulle här bifallas, föreligger faktiskt icke någon motivering till detsamma, utan kammaren hade då beslutat, att detta anslag skulle anvisas att utgå efter de grunder, som stå angivna i statsrådsprotokollet, medan enligt Första kammarens beslut anslaget skulle utgå efter »ovan angivna grunder». Så vitt jag kan finna, kan icke frågan under sådana omständigheter bli föremål för gemensam votering, om man sätter själva besluten emot varandra, utan frågan skulle då bli föremål för en sammanjämkning, och det skulle ju då kunna inträffa, att Första kammaren icke bifaller ett eventuellt sammanjämkningsförslag. Så vitt jag kan förstå, kan man här alltså riskera, att denna anslagsfråga skall helt och hållet falla. Jag har velat säga detta i förbigående.

Frågan ställer sig givetvis på annat sätt, om Andra kammaren bifaller yrkandet om bifall till reservationen, i hvilket fall man har en fast och säker grund att utgå från. Jag vill emellertid icke närmare ingå på den saken, utan har endast velat förbereda herrarna därpå, att det kan uppstå den allra största tveksamhet och att utgången kan bliva alldeles oförutsedd, om mot Första kammarens beslut i enlighet

med utskottets hemställan kommer att ställas ett bifall från Andra kammaren till Kungl. Maj:ts förslag.

Jag ber även att med några ord få beröra själva sakfrågan. Jag kan för min del icke finna annat, än att det är i högsta grad hårt tal, då man säger, att vi i detta fall förfarit på något vis strängt emot de landsändar, varom här är fråga. Situationen är ju i korthet den, att vi ha dels det allmänna väganslaget å 1,750,000 kronor, av vilket hela Sverige, alltså även Norrbotten, Västerbotten och Jämtland, äger rätt att utfå bidrag till väganläggningar efter samma grunder och i samma tur för alla rikets delar, dels även det anslag, varom nu är fråga, vilket för de tre nyssnämnda länen erbjuder en särskild förmån därutiinnan, att de kunna komma i åtnjutande av bidrag från detsamma även för byggandet av sådana vägar, som i det övriga Sverige måste bekostas av befolkningen själv utan något statsbidrag. Statsbidraget från detta senare anslag skulle i ordinära fall uppgå till två tredjedelar av anläggningskostnaden och i vissa fall till och med till hela denna kostnad. När man här tillstyrkt detta anslag å en halv miljon kronor och det är utsikt till att för detta ändamål i fortsättningen kommer att beviljas sammanlagt 15 miljoner kronor eller därutöver, kan jag icke finna det vara berättigat, att när man skapar denna särskilda förmån för dessa landsändar, kalla det för ett hårt tal, om Riksdagen föreskriver, att staten då icke till på köpet skall dessutom betala även den för väganläggningarna erforderliga marken. Det glädde mig att en representant inom statsutskottet för speciellt dessa landsändar hade sinne för, att staten i detta fall handlade på ett, som han sade, storslaget sätt när staten gick in på att bevilja detta särskilda anslag för dessa mera vanlottade bygder. För min del finner jag, att så även är förhållandet, och jag tycker verkligen att det vore bra orimligt, om staten dessutom skulle betala en genom expropriation åstadkommen dyrbar jordlösen. Jag får säga, att ett anspråk i den vägen icke i stort sett på något sätt gagnar dessa landsändar, även om det skulle gynna några enskilda jordägare. Det är ju klart, att man i alla fall blir tvungen att sätta en viss gräns för dessa anslag, och då det är många, som vilja ha dylika bidrag, skulle kostnaderna ej oväsentligt ökas, om statskassan tillika skulle betala även jordlösen. Detta skulle även medföra, att anslaget blir hårdare anlitat och att endast ett färre antal av dem, som nu behöva detta bidrag för sina vägar, skulle komma i åtnjutande av detsamma. Jag kan under sådana förhållanden icke finna annat, än att Riksdagen, om den nu går med på det förslag, som statsutskottet här förordad, därmed lämnar en handräckning åt dessa landsändar utöver vad staten hjälper Sverige i övrigt, en handräckning, som dessa trakter väl behöva och gärna böra få, men som man måste erkänna är för dem en stor förmån.

Jag yrkar alltså med stöd även av dessa sakliga skäl bifall till statsutskottets hemställan oförändrad.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Det må, såsom den siste talaren krävde, villigt erkännas, att genom ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag och vad statsutskottet nu för sin del enhälligt tillstyrkt, en god hjälp bringas de landsändar, som komma i åtnjutande av detta anslag.

Ang. bidrag till enklare vägar i Norrbottens m. fl. län.
(Forts.)

*Ang. bidrag
till enklare
vägar i Norr-
bottens
m. fl. län.*

(Forts.)

Jag vill emellertid något litet skärskåda den frågan, vilken förhånda icke alla kammarens ledamöter satt sig tillräckligt in uti, nämligen i vilket förhållande det nu begärda anslaget står till det allmänna väganslaget. För att visa huru härmed förhåller sig, vill jag såsom exempel åberopa den framställning i ämnet, som ingivits från Jämtlands län. Jag har, såsom den kungl. propositionen utvisar, till Kungl. Maj:ts inlämnat en promemoria, som upptager förslag om fyra vägar, vilka jag tänkt mig skulle i första hand komma i åtnjutande av detta anslag. Den största och mest betydande av dessa vägar är vägen till Storsjö socken i Härjedalen. Hela den socknen är för närvarande i avsaknad av varje allmän väg. Befolkningen har visserligen underhållsskyldighet av allmän väg, men har icke själv sådan på närmare avstånd än $4\frac{1}{2}$ mil. Det är en hel socken, som är satt i det predikamentet! Såsom vi veta, är väg till en socken en sådan allmän väg, till vars byggande man har rätt att få bidrag från det allmänna väganslaget. Ett förslag till anläggande av en sådan väg till socknen i fråga har även blivit uppgjort, och detta förslag slutar på en kostnad av 403,700 kronor. Som emellertid detta förslag uppgjordes redan år 1902, men priserna på arbete och material, såsom vi veta, sedan dess väsentligt stigit, så skulle nog, om förslaget nu reviderades, den slutliga kostnaden komma att uppgå till bortat $\frac{1}{2}$ miljon kronor. Enligt detta förslag, som vederbörande distriktschef liksom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen tillstyrkt, skulle vägen anläggas efter den allmänna stora typen, varför även det stora allmänna väganslaget skulle för densamma tagas i anspråk. Men det är då givet, att man för det första får vänta länge, innan vägen kan komma till stånd, och att den vidare blir dyrare än vad en väg behövde bli till en socken sådan som den ifrågavarande, som ju visserligen är i stort behov av kommunikationer, men som kan reda sig med en väg av en enklare typ än den, för vilken det stora allmänna anslaget är avsett. Jag antager, att om Kungl. Maj:ts proposition nu skulle bifallas, en väg till denna trakt skulle kunna byggas för kanske $\frac{1}{4}$ eller åtminstone $\frac{1}{3}$ av den kostnad, en väg av den större typen skulle komma att betinga. Det är tydligt, att den, som skulle tjäna i hög grad på en sådan anordning, vore just staten, som då blott behövde bidraga med $\frac{2}{3}$ av detta till $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{3}$ av den eljest beräknade kostnaden reducerade kostnadsbelopp. Men icke nog därmed. Såsom vi veta bidrager även staten till underhållskostnaden och det är givet, att underhållet av en väg, byggd efter denna billigare typ, även skall bliva billigare och att således även statens bidrag i framtiden till underhållskostnaderna skola bliva väsentligt mindre. Jag har satt denna vägråga i förgrunden därför att det gäller i detta fall en av de alla mest behövliga vägar. I den nyss omnämnda promemorian har jag även talat om tre andra vägar, beträffande vilka förhållandet är detsamma som i det nu anförda fallet. Förslagen till dessa allmänna vägar ha uppgjorts med tanke på statsbidrag från det stora allmänna vägbyggnadsanslaget. Den sammanlagda kostnaden för alla dessa fyra vägar skulle enligt de av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen godkända planerna komma att uppgå till omkring 670,000 kronor, varav staten skulle bidraga med $\frac{2}{3}$. Vad en av dessa vägar, nämligen en väg inom Frostvikens socken

beträffar, har jag redan låtit uppgöra en kostnadsberäkning för att se huru det skulle ställa sig, om man i stället för en väg efter den allmänna typen byggde en sådan väg, som det här är fråga om, och det visar sig då, att vägen skulle kunna byggas för ungefärligen $\frac{1}{4}$ av den kostnad, som en väg av förstnämnda typ skulle betinga. Det är alltså tydligt, att även om eventuellt bidrag från det allmänna väganslaget icke skulle komma att förr än längre fram utgå — prentionerna på detsamma äro, som bekant så stora, att man får vänta rätt länge efter det man sökt bidrag, innan man får sådant — skulle staten på längden komma att tjäna avsevärt på, att dessa vägar byggdes efter en enklare och billigare typ. För det stora väganslaget vore det dessutom en stor förmån, om dessa vägar icke längre komme att betunga anslaget. Jag har hittills uppehållit mig vid vägföretag av detta slag, som närmast äro påtänkta inom mitt län; med dem är förhållandet sådant, som jag nu skildrat det. Huru det förhåller sig med vägföretagen inom Norrbottens och Västerbottens län, kan jag icke säga, men jag skulle tro, att en stor del av de vägar, som där äro påtänkta, äro av samma beskaffenhet som de av mig här omnämnda, så att deras byggande efter denna billigare typ i stället för efter den större och dyrare typen skulle minska anspråken på det allmänna väganslaget.

Det är uppenbart, att det föreligger ett synnerligen stort behov av vägar där uppe i dessa nordliga trakter, vilket ju även framgår av vad jag exempelvis nämnt om vägen till Storsjö socken. Detsamma gäller om de tre andra av mig omnämnda vägföretagen, av vilka ett avser en väg till den centrala delen av Frostvikens socken och ett annat en väg i Hotagens socken upp emot norska gränsen. Ett stort behov föreligger ovedersägligen, och därför är det också, som man är tacksam för att få detta anslag, ty därigenom kan man inom överskådlig tid få vägarna. Jag är således av den meningen, att det är av huvudsaklig vikt att anslaget beviljas. Kunde därjämte samma villkor få gälla här som i avseende på det allmänna väganslaget, skulle jag icke finna detta mer än rättvist. Jag vet icke, huru ställningen kan vara i avseende på en eventuell sammanjämkning, som den siste talar talade om. För mig är som sagt huvudsaken, att anslaget blir beviljat och jag vill visst icke bringa detta på fall för frågan om villkoren; men jag kan för min del knappast förstå, att ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag i den ifrågasatta delen skulle hava den verkan, som den siste ärade talaren sade. Så vitt jag fattade det förslag, som framlades av herr Ekman, innebar detta, att det stycke på sid. 13 i motiveringen uti statsutskottets utlåtande, som börjar med orden »såsom villkor för statsbidragets erhållande», skulle utgå, och jag kan icke se annat än, att om detta stycke utgår, gäller klämman lika fullt i alla fall, och uttrycket »ovan angivna grunder» i klämman har naturligtvis avseende på de grunder i avseende å beloppet i varje fall, varmed anslaget till ett särskilt vägföretag må utgå, om vilka talas i motiveringen. Även härutinnan har ju också utskottet gjort en liten skärpning i Kungl. Maj:ts förslag, som jag icke vill säga något om. Jag skall emellertid på det bevekligaste anhålla, att kammaren tager dessa saker i överbägande och under alla förhållanden beviljar detta anslag,

Ang. bidrag till enklare vägar i Norrbottens m. fl. län.
(Forts.)

Ang. bidrag till enklare vägar i Norrbottens m. fl. län. och jag skall be att tillsvidare få instämna i herr Ekmans yrkande, sådant som jag nu fattat det.

Herr Hellberg:
(Forts.)

Jag skall be att få uttrycka min glädje över regeringens storartade förslag till avhjäljande av ständigt samma återkommande klagan icke allenast över bristen på fullständiga vägar, utan även över den totala bristen på vägar i de nordligaste länen. Att denna klagan är berättigad i Västerbottens län, och att den är en livsfråga, har jag mig särskilt bekant, och denna uppfattning synes också hava gjort sig gällande i statsutskottet, som anser att man bör slå ett stort slag i denna sak. För denna vidsynta uppfattning ber jag att få tacka statsutskottet, som storslaget har tillstyrkt hela anslaget utan att pruta på detsamma.

Beträffande storleken av de bidrag, som från dessa medel skulle utgå till vägbyggnadsföretag, har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen antytt, att bidragen till dessa enklare vägar skulle av Konungens befallningshavande kunna bestämmas till högst fyra femtedelar av den beräknade kostnaden. Herr statsrådet har gått ännu längre; i åtskilliga fall anser han, såsom vi nyss hörde, att vägföretag i sin helhet skola kunna av statsmedel bekostas. På ett sådant medgivande pekar, sade han just, den ekonomiska utredningen från dessa bygder. Statsutskottet vill icke gå högre än till två tredjedelar, men har dock i särskilda fall ställt i utsikt, att det skulle kunna erhållas högre bidrag. Detta är en stor tröst, särskilt med hänsyn till den ganska betydande vägbördan och för övrigt skattetungan i dessa trakter.

Men värre är det med det villkor, som uppställts för statsbidrags erhållande, eller att man skall kostnadsfritt tillhandahålla marken. Det är i viss mån betänkligt. Man säger, att när vägen går över kronans eller bolagens mark, betyder det ingenting. Ja, i det senare fallet tror jag, om jag känner bolagen, att det härvidlag icke skall uppstå några svårigheter, men en annan sak är det med kronan. Kronan kan icke skänka bort någon mark, utan i hvarje fall måste frågan om marken, då det gäller kronans skogar, hänskjutas till Riksdagen. Det blir således icke allenast ett besvär, utan det är ovisst, hur det skall komma att gå med denna sak. Än betänkligare är det, då det gäller enskilda vägbyggnadsskyldige eller rätteligen vederbörande väghållningsdistrikt. Att man i detta fall skall begagna sig av deras vanlottade belägenhet i de socknar, som jag representerar, kan jag icke finna riktigt angenämt. Av det stora vägbyggnadsanslaget, allmänna anslaget på 1,750,000 kronor, kunna icke dessa kommuner få så att säga någon glädje, emedan de icke kunna bygga sådana vägar. De mäkt icke åstadkomma sådan bredd och andra fordringar, som uppställas, och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen skall hava sitt ord med i laget. De hava icke råd till sådant, därför måste de hava billigare vägar. Om nu, såsom där är fallet, inga vägar alls finnas, och det är för dyrt med vanliga vägar, blir det ett billigt förslag, om man kan få dessa enklare vägar. Men man bör väl icke vedergälla detta med att lägga denna börda, som tillsläppande av fri mark innebär, på dessa kommuner. Jag skulle helst hava sett, att denna markfråga icke kommit på tal, men jag vägade icke driva den saken

i statsutskottet med risk att få en nedprutning av anslaget till 300,000 kronor. Jag ansåg, att det var viktigare att få hela anslaget, men det hindrar naturligtvis icke, att jag med största glädje skulle se, om en lindring härutinnan kunde ernås. Skulle därför kammaren vilja bifalla Kungl. Maj:ts förslag, skulle jag vara den förste, som hälsade ett sådant beslut med största tillfredsställelse. Huvudsaken anser jag dock vara, att anslaget går igenom.

Ang. bidrag till enklare vägar i Norrbottens m. fl. län.
(Forts.)

Herr Thorsson: Herr talman! Jag begärde ordet, när landshövdningen i Jämtlands län utvecklade den ekonomiska teorien, att, om det förhöjda anslaget beviljas, kommer det egentligen att bli billigare för statsverket, än om det icke beviljas. Jag kan för min del icke fatta detta resonemang. Om nämligen Jämtlands län står på ungefär samma ståndpunkt som Norrbottens län, skall det väl ändå bli så, att Jämtlands län icke ger efter något på sin del av det ordinarie vägbyggnadsanslaget. Sedan Norrbottens länsstyrelse utvecklade behovet av dessa nya vägar och det anslags storlek, som erfordras, för att man inom rimlig tid skall kunna skaffa nödigt antal vägar, säger Norrbottens länsstyrelse på följande sätt: »Därest anslaget beviljas, som nu ifrågasatts, förutsättes dock, att detta icke skall medföra, att Norrbottens län ur allmänna vägfonden tilldelas mindre belopp, än som eljest bort tillkomma länet.»

Jag kan icke ur Kungl. Maj:ts proposition läsa ut något annat, än att dessa län, åtminstone Norrbottens län, göra anspråk på att fortfarande få sina andelar av den allmänna vägfonden, och om då statsverket vid sidan av detta anslag beviljar ett ytterligare, får man väl icke betrakta detta såsom ledande till ett nytt onus för en fattig landsända, utan man får väl ändå medgiva, att det, som är 200,000 kronor nytt anslag för ett län utöver det anslag, som tilldelats något annat län, är och förblir en ökning av detta anslag, som väl icke är att förakta. Jag har endast begärt ordet för att få betona detta, att man aldrig kan komma ifrån detta faktum, utan att det är en ökning i statsutgifterna, som det nu föreliggande förslaget innebär.

Herr statsrådet och chefen för civildepartementet läste upp en tabell från landshövdningen i Västerbottens län, varur framgick, om jag rätt uppfattade saken, att i vissa fall skulle markkostnaderna gå till 10 à 15 procent av de beräknade vägkostnaderna. Är detta med verkliga förhållandet överensstämmande, att man i de bygder, genom vilka dessa vägar skola gå, har en sådan beräkningsgrund för den mark, vilken skall användas till vägarna, då står priset på marken icke i rimligt förhållande till den utomordentliga fattigdom, som man annars säger råder i dessa trakter, ty kan man beräkna jordpriset så ofantligt högt, skall av helt naturliga skäl en ny väg öka jordpriset ännu mera, så att jordägaren skall få mer än full ersättning för de eventuella kostnader, han kan hava haft för vägens framdragande.

Nu är jag den förste att erkänna, att det här föreligger omständigheter, som tvinga statsmakterna att gå utöver den vanliga beräkningsgrunden, och därför har jag för min del biträtt det förslag, som utskottet kommit till, nämligen att åt dessa tre län lämna att börja med ett årsbidrag av 500,000 kronor utöver det vanliga årsbidraget.

*Ang. bidrag
till enklare
vägar i Norr-
bottens
m. fl. län.
(Forts.)*

Isynnerhet som utskottet ställer i utsikt, att Kungl. Maj:t i ömmande fall får lov att gå utöver $\frac{2}{3}$ av kostnaderna, förefaller det mig ändå, som om dessa trakter skulle kunna erkänna, att man från annat håll vill göra något för att förbättra den förtvivalde ställning, de intaga där uppe. Det förefaller mig, som om man i eget intresse väl ändå gjorde klokast i att man nöjde sig med det extra tillskott, som statsutskottet enhälligt varit med om att tillstyrka.

När vi nu stå inför lösningen af en fullständigt ny fråga, får man ändock, när man pålägger skattdragarna i hela landet en avsevärd utgift, taga med i beräkningen, vilka konsekvenser beslutet kan medföra. Det är väl i alla fall så, att när vi börja med denna billigare vägtyp vid sidan av det allmänna vägsanlaget, kommer det även från andra håll framställningar, att man även i andra obygdter må få bygga vägar av denna typ, och det är därför icke i detta nu möjligt att fullständigt överskåda räckvidden av det beslut, som Riksdagen här går att fatta. Under sådana omständigheter har jag för min del med hänsyn till det ansvar, jag har även för andra skattdragare i riket, stannat vid den fordran, att man i dessa trakter, när man begär ett extra anslag av denna omfattning, åtminstone skall ikläda sig så stor uppoffring, som ligger i att man släpper till marken. Det har betonats, att dessa vägar i avsevärd grad komma att läggas över kronojord, och jag kan icke föreställa mig, att statsverket, där vägarna gå över kronans jord, skall kräva ett öre i ersättning för denna jord. Det läser väl icke heller vara fullständigt omöjligt för vederbörande lands-ting eller väghållningsdistrikt att rangera den del av spörsmålet, som gäller anläggningen av vägar, när man dock i synnerligen trängande fall har möjlighet att få, såsom i statsverkspropositionen framhålles, nästan hela anläggningskostnaden. Jag har därför den uppfattningen, att vi åtminstone för tillfället icke kunna sägas handla så, att vi blott se på, att statsbudgeten skall få billigare anslagskostnader till vägbyggnader, genom att vi bifalla detta anslag, utan vi måste se frågan, såsom den ligger, och det är ingenting mer och ingenting mindre, än att utöver det vanliga anslaget av statsverket beviljas ett extra tillskott på 500,000 kronor, varvid man endast begär, att de, som få detta tillskott, förbinda sig att i sin ort pålägga kostnaderna, som erfordras för markvärdet.

Jag instämmer i de talares yrkanden, som yrkat på bifall till statsutskottets föreliggande hemställan.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Jag tillhör också majoriteten i statsutskottet i denna fråga. Jag hade trott, att utskotts-majoriteten här hade visat ganska stor vänlighet och hjälpsamhet mot dessa tre norrländska län, som här är fråga om, då den tillstyrkt det anslag på 500,000 kronor, som begärts, oakortat.

Jag för min del förundrar mig över, att det villkor, som statsutskottet uppställt för bifall till förslaget om anslag, har blivit gjort till ett så stort nummer, som här har skett. Det undras mig, huruvida det gagnar de tre norrländska länen, att man gör denna markfråga till en sådan stor fråga.

Varje gång det varit fråga om det stora Norrland och dess ange-

lägenheter, har man talat om de värdelösa markerna. Det är alldeles naturligt, att man då kommit att tro, att de icke ha så stort värde. Då bör icke heller staten köpa dessa vägsträckor och betala pengar för dem, eftersom man ju alltid hört sägas, att de äro så värdelösa.

Jag får för min del säga, att anser en jordägare, som får en väg till sig över sina marker, att han icke har råd att släppa till mark för denna väg, som bygges med två tredjedelar genom statsanslag, då anser jag bestämt, att denne jordägare icke handlar klokt och förståndigt; detta så mycket mer som denna mark lär i själva verket ha ett ganska ringa värde.

Vad som bevekt oss att anslå ett så högt belopp som 500,000 kronor, det är de skildringar, som Kungl. Maj:ts befallningshavande i alla tre länen haft i sina yttranden häröver. Där skildras, huru jordbrukarna icke kunna sköta sin jord, såsom de borde, därför att de icke ha någon utväg att avsätta den ökade avkastningen av jorden, som skulle uppstå om den brukades bättre. Innan de få banad väg, måste de taga sig fram bäst de kunna. Åtskilliga få klövja fram med det, som de äro i behov av, men själva icke kunna frambringa. Om de således få dessa vägar, menar man, att de skulle kunna bruka sin jord bättre och få avsätta överskottet; de skulle sålunda kunna föra sina kreatur till försäljning på marknader och i övrigt avsätta sina produkter. Alla tre länsstyrelserna yttra sig i samma riktning. Befolkningen i åtskilliga socknar säger på samma sätt: »Laga att vi få bygga sådana enkla vägar, så kunna vi sköta vår jord bättre och våra marker komma att stiga i värde undan för undan.»

Men så komma herrarna här och säga: »Det duger icke, att de skola släppa till marken själva, den skall staten också släppa till». Jag må förundra mig över, att herrarna sätta frågan så på sin spets, att det kan gå så långt, att man ett annat år icke får något anslag att forträtta dessa vägbyggnader med. Detta kan hända, om man ställer sig avvisande mot det villkoret, såsom utskottet gjort.

Jag tror, att norrländingarna i allmänhet borde vara tacksamma även för att detta villkor kommer till stånd. Ty det är tydligt, att när det icke betalas något för den jord, som erfordras för vägen, så får man längre vägar byggda för detta anslag, som nu beviljas, och sålunda bliva flera hufvud. Jag hoppas också, att kammaren håller statsutskottet räkning för, att det tillfogat detta villkor, åtminstone om det är sanning detta, att jorden där uppe har ett ringa värde.

Jag kan för min del icke säga annat, än att jag skulle önska att sådant villkor också fästes vid det stora väganslaget, ty jag tror, att såväl staten som landstingen i de flesta fall bli rätt mycket uppskötade. De få ju även betala jorden för de vägar, som byggas och förändras, under det väghållningsdistrikten komma undan ganska billigt. Jag vill icke berätta några exempel, men detta är ett område, där både staten och landstingen få oavkortat betala, under det att väghållningsdistrikten möjligen kunna bereda sig lindringar. I de fall, där jordägaren får mest nytta av vägen, tror jag det skulle vara hälsosamt, om det funnes ett dylikt villkor.

Nu vill man även för dessa enkla vägar, som motsvara våra utfarts- och byvägar, för vilka vi få släppa till jord och som vi själva

Ang. bidrag till enklare vägar i Norrbottens m. fl. län.
(Forts.)

*Ang. bidrag
till enklare
vägar i Norr-
bottens
m. fl. län.
(Ports.)*

få bygga och underhålla, utfå ersättning för den jord, som erfordras till deras byggande. Men man fordrar väl icke för mycket, när man begär, att de skola släppa till jord till vägarna för att få den övriga jorden värdefullare genom anläggandet av just dessa vägar.

Jag tror det skulle vara i dessa tre norrländska läns stora intresse, att statsutskottets villkor bleve av denna kammare godkänt, och jag ber därför att få yrka bifall till dess hemställan.

Herr Hamilton: Herr talman! Jag kan mycket väl förstå, att en del av dem, som biträtt utskottets förslag, haft samma uppfattning som en talare nyss, nämligen att det vore önskvärt, att väghållningsdistrikten överallt i vårt land, där statsanslag beviljats för byggande av vägar, skulle bekosta fri jord. Jag kan däremot icke förstå, att man, då man beviljar anslag till den fattigaste delen av vårt land, stipulerar strängare villkor, än då det gäller de övriga delarna av Sverige. När vi i Skåne t. ex., som ju anses vara den bördigaste delen av Sverige, få statsanslag för anläggande av vägar, slippa vi att bekosta mer än en tredjedel av anläggningskostnaden och lämna icke något bidrag för marken.

Nu svara säkerligen statsutskottets ledamöter, som icke äro reserveranter — det har redan förut framhållits — att dessa vägar äro sådana, som i andra landsändar bekostas av de enskilda. Jag vägar bestrida detta, ty dessa vägar, som nu ifrågasättas, äro sådana, som i andra landsdelar anläggas som stora allmänna vägar. Men för att kunna få till stånd vägar i Norrland, har man ansett sig böra låta en billigare vägtyp gälla som allmän väg. Således talar rättfärdighetskänslan för, att Norrland icke skall behandlas sämre än övriga delar av Sverige.

Om nu väghållningsdistriktet skall släppa till mark för vägen, vad blir följden? Jo, herr statsrådet och chefen för civildepartementet har framhållit, att det skulle inom vissa distrikt förhöja kostnaden med 14 procent. Dessa distrikt skulle således icke få mer än halva anläggningskostnaden av vägen, då övriga distrikt i vårt land erhålla två tredjedelar.

Man har försökt förmå kammaren att icke gå med på Kungl. Maj:ts förslag genom att påstå, att det är omöjligt att, i händelse av bifall till detsamma, göra en sammanjämkning. Jag kan icke finna annat än att en sammanjämkning, om den över huvud taget någonsin kan göras, väl bör kunna åstadkommas även i detta fall. Och om någon sammanjämkning icke kan komma till stånd, så är det icke någon annan fara för handen, än att Andra kammaren får lov att biträda Första kammarens beslut. Det är således icke någon fara i att biträda Kungl. Maj:ts förslag i detta fall, till vilket jag ber att få yrka bifall.

Med herr Hamilton förenade sig herrar *Ström, Mörtsell, Hage* och *Molin* i Dombäcksmark.

Herr Kronlund: Herr Thorsson riktade nyligen en vädjan till sina motståndare att se saken sådan den är. Det är just vad jag vill göra och vad jag tycker att jag gör.

Vad är det för vägar, som det nu är fråga om att bygga? Det är allmänna vägar, fastän allmänna vägar, som gå genom mera glest befolkade trakter. Norrbotten har en 250 mil väg att bygga. Det är alldeles givet, att man icke på en mycket lång tid framåt kan ha någon utsikt att bygga alla dessa vägar. Det gäller då att avgöra, vilka vägar, som äro nyttigast, och vilka det är mest önskvärt, att man bygger så snart som möjligt. För dessa vägar söker man statsanslag och bygger dem. Men de vägar, som gå genom mera glest befolkade trakter, de få komma sist. För att nu råda bot på detta missförhållande, för att sätta dessa trakter, som kanske ha varit i avsaknad av varje väg, i förbindelse med den övriga världen, anslås nu 500,000 kronor. I vad mening? Jo, statsanslaget är ju att betrakta som ett slags förskott, för att man därigenom skulle kunna bygga dess vägar desto fortare. Och på samma gång äro dessa 500,000 kronor en avräkning på det vida större anslag, som de väghållningsskyldiga i en framtid ovillkorligen ha rätt att fordra av staten. Varför skulle då dessa vägar, som rätteligen kunna rubriceras såsom allmänna vägar och som därför hava rätt till statsbidrag, byggas så, att befolkningen i dessa trakter vore skyldig att släppa till mark till vägar, då befolkningen i mera lyckligt lottade bygder får sina vägar gratis? Jag kan icke inse, att det finns rättvisa och billighet i detta. Jag ser nämligen detta vägbyggnadsanslag som ett förskott bredvid det ordinarie anslaget. Och detta vägsanslag avser byggande av allmänna vägar, som hava rätt att i sinom tid komma i åtnjutande av ordinarie anslag, som skola belöpa sig till vida större summor, än det nu är fråga om.

Jag kan icke tro, att herrarna skola kunna bestrida den uppfattning av saken, som herr Rydén nyligen gjorde sig till tolk för, nämligen att staten genom dessa anslag i längden faktiskt gör en besparing i sina utgifter på samma gång den skänker befolkningen i dessa fattiga och glest bebyggda trakter vägar fortare, än den eljest skulle göra.

Jag yrkar, herr talman, bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Nilson i Orebro: Herr talman, mina herrar! Jag är övertygad om, att denna kammare är fullt på det klara med, att dessa vägfattiga landsdelar, varom det nu närmast är fråga, hava behov av ökade kommunikationer. Det erkännandet ges också i statsutskottets utlåtande.

Det har här talats om, att man rent av borde kräva ett visst erkännande från våra norrländska kamraters sida för den välvilja, som utskottet här har visat. Jag för min del får säga, att jag kräver icke något sådant erkännande alls, och det helt enkelt därför, att jag anser, att förhållandena däruppe äro sådana, att det verkligen behöver göras något mera för kommunikationernas tillgodseende i dessa trakter, än vad däruppe är gjort. Jag anser saken så, att vi äro svenskar allsammans, och att vad vid göra för Norrland, det kommer landet i dess helhet till godo.

Nu torde det likväl icke kunna bestridas, att de norrländska län, om vilka det här är fråga, hava full rätt och del i det allmänna väg-

Ang. bidrag
till enklare
vägar i Norr-
bottens
m. fl. län.
(Forts.)

byggnadsanslaget. Om herrarna se på sid. 42 i statsverkspropositionen, så finnes där intagen en redogörelse för vad de norrländska länen erhållit under en viss tidrymd av år, och det visar sig då, att Norrbottens län har fått en mycket hög procent av det allmänna vägbyggnadsanslaget. Jag utgår från, att de övriga vägfattiga länen stå i ungefär samma ställning som Norrbottens län har gjort, men jag klagar icke däröver, ty anledningen till, att de behöva så mycket, är den, att dessa landsdelar ha varit fattiga på kommunikationer.

Nu vill jag emellertid säga det, att det synes mig, som om våra vänner från Norrland icke borde göra så stor affär av detta lilla villkor, som statsutskottet velat foga till detta *särskilda* anslag, vilket ju utslutande är gott för tre av våra gränslän. Man har sagt, att Norrland har gott om mil. Ja, det har det, och det är därför vi skola bygga dessa vägar, men Norrland har också gott om mark. Nu har det meddelats från statsrådsbanken, att jordlösen är så hög, att den kan uppgå till 14 % av vägbyggnadskostnaden. Ja, varför? Jo, därför, enligt min mening, att de söka att få alltför höga värden på jorden, därför att de utgå från alltför höga beräkningsgrunder rörande ersättning för denna. Jag fäste mig vid de siffror, som lämnades av herr civilministern. Han meddelade, att de per meter väg beräknade en krona, där vägen skulle dragas fram över åker, 50 öre, där vägen skulle dragas fram över odlingsmark, 15 öre, där vägen skulle dragas fram över skogsmark, och 5 öre, där vägen skulle dragas fram över myrmark. Jag sökte i hast räkna ut, om man utgår från vägens bredd med diken, vad detta skulle bli, och kom då till, att priserna skulle bliva omkring 900 kronor per tunnland för åker, 450 kronor per tunnland för odlingsmark, 100 kronor per tunnland för skogsmark och 50 kronor per tunnland för myrmark. Jag tror, att med de anspråk på jordvärden, som det förefaller mig, att norrlänningarna hava, om man skall lägga dessa siffror till beräkningsgrund, är det synnerligen starka skäl för utskottets hemställan, vilken jag, herr talman, anhåller, att kammaren måtte bifalla. Jag fogar härtill det uttalandet, att man därmed synes på ett i hög grad verksamt sätt främja Norrlands behov av förbättrade kommunikationer.

Herrar Zetterstrand och Larsson i Säby instämde häruti.

Herr vice talmannen D. Persson: Herr talman! Jag skall icke förlänga diskussionen, ty det är nog sagt allt vad som kan sägas i denna fråga, och jag är nästan färdig att säga litet därutöver. Men det förefaller mig nästan ofattbart, att, då dessa tre norrländska län nu låta sig nöjas med att få denna billigare vägtyp, man också i gengäld för detta, som jag ville kalla, tillmötesgående från de tre länens sida, skall kräva detta hårda villkor, att vederbörande själva helt och hållet skola kosta på marklösen. Det förefaller mig vara ett villkor, som är alldeles för hårt. Nu säger den siste ärade talaren, herr Nilson, att kammarens ledamöter äro fullt på det klara med, att dessa län behöva förbättrade kommunikationer. Ja, därom äro vi fullt eniga, herr Nilson, men nog synes det mig, att man också då bör giva så billiga villkor som möjligt och icke genom uppställande av hårdare villkor än för

övriga delar av landet försvåra för dem att få ökade kommunika- *Ang. bidrag till enklare vägar i Norrbottens m. fl. län.*

Sedan komma vi till den formella sidan av saken, och där har herr Hamilton sagt vad som egentligen kan sägas. Man har där sökt, om jag får begagna det uttrycket, skrämma oss från att ansluta oss till Kungl. Maj:ts förslag och satt i utsikt, att vi skulle kunna förlora hela detta anslag, som här är i fråga. Men det är icke fråga om annat än två vägar, som vi hava att gå, såvitt jag kan förstå. Om denna kammare fattar beslut i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag, så lär det väl tillkomma statsutskottet att sammanjämka de olika besluten, och då ligger det väl närmast till hands, att sammanjämningen skall sluta med vad reservanterna föreslagit, men i värsta fall, om utskottet mot förmodan icke skulle vilja gå in på den saken, så är det icke möjligt, att statsutskottets majoritet skall kunna gå ifrån det förslag, som statsutskottets majoritet förut förordat, nämligen utskottets förslag, vartill Första kammaren i dag lämnat sitt bifall. Slutresultatet skulle då bli, att denna kammare uppmanas att frånträda sitt förut fattade beslut och biträda Första kammarens beslut i saken, och man komme då icke att förlora någonting. Men det förefaller mig billigt och riktigast, att man i denna sammanjämkning kommer till det förslag, som reservanterna förordat. Under alla förhållanden vill jag säga, att vi icke behöva låta oss avskräckas från att rösta för Kungl. Maj:ts förslag på grund av det hotet, att hela frågan skulle kunna falla.

Jag anser mig således, herr talman, böra yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. I enlighet med de därunder gjorda yrkandena framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen hava flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes, uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 22 av utskottets förevarande utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Omröstningen utföll med 124 ja mot 73 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkten 23.

Mom. a).

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. personligt lönetillägg åt t. f. medicinalrådet E. Sederholm.

Mon. b), angående personligt lönetillägg åt tillförordnade medicinalrådet Edvard Sederholm.

Kungl. Maj:t hade i punkt 22 av sjätte huvudtiteln föreslagit Riksdagen att på extra stat för år 1914 anvisa, bland annat, ett anslag av 1,100 kronor till personligt lönetillägg åt tillförordnade medicinalrådet Edvard Sederholm, att, så länge han under åren 1913 och 1914 på grund av förordnande bestredde ett medicinalrådsämbete i medicinalstyrelsen, utgå med 50 kronor i månaden med pensionsavdrag, beräknat efter 50 kronor för år, med rätt för Kungl. Maj:t att av detta belopp av tillgängliga medel förskottsvis under år 1913 utanordna 550 kronor.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte på extra stat för år 1914 anvisa ett anslag av 550 kronor till personligt lönetillägg åt tillförordnade medicinalrådet Edvard Sederholm, att, så länge han under år 1914 på grund av Kungl. Maj:ts förordnande bestredde ett medicinalrådsämbete i medicinalstyrelsen, utgå med 50 kronor i månaden med pensionsavdrag, beräknat efter 50 kronor för år.

Reservation hade dock avgivits av herrar greve *F. Olsson Wachtmeister*, friherre *Gripenstedt*, friherre *Falkenberg*, *Lamm*, friherre *J. G. Beck-Friis*, *O. M. Strömberg*, *J. Nilsson* och *E. F. Hellberg*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Efter det momentet föredragits, gav herr talmannen på begäran ordet till

Herr Hellberg, som yttrade: Herr talman! Som herrarna finna, är jag reservant i denna punkt, dock tyvärr ensam reservant från denna kammare. Men jag har, som synes, ett stort sällskap, som i sin tur gjort, att denna punkt gått igenom i Första kammaren.

Jag vill på förhand säga, att denna sak för mig icke är en personfråga. Jag är icke vald för att representera läkarnes intressen, utan för att representera Västerbottens. Jag vill ha sagt detta på förhand.

Enligt de för medicinalstyrelsen gällande stadgar av år 1877 var överfärtläkaren ledamot av nämnda styrelse. Den förste januari 1909 inrättades arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse, vars chef blev överfärtläkaren. Han kunde då icke tjänstgöra i medicinalstyrelsen, utan måste ersättas av en annan. Frågan om medicinalstyrelsens omorganisation var just då under övervägande, och det ansågs därför icke lämpligt, att en ny ledamot utnämndes definitivt d. v. s. på ordinarie stat, utan för göromålens gång tillsattes han på förordnande tills vidare. Kungl. Maj:t förordnade 1908 Edvard Sederholm att vara ledamot i medicinalstyrelsen i egenskap av t. f. medicinalråd, vilket förordnande sedermera förnyades, så att från den förste januari 1909 bestämdes, att detta förordnande skulle räcka tills vidare. Vid förra årets utgång kunde Sederholm tillgodoräkna sig fem års väl vitsordad tjänstgöring. Här har icke kunnat bestridas, att Sederholm med intresse och framgång arbetat i medicinalstyrelsen, där han handlagt flera vik-

tiga ärenden, som höra till den avdelning, han förestår. Han har, som sagt, vid detta års början under fem år varit medicinalråd och sålunda fullgjort vad som fordras av ordinarie medicinalråd för att uppbära ålderstillägg av 600 kronor från och med innevarande år. Vad säger statskottet härom? Jo, det säger, att det finner »de skäl, som anförts för att Sederholm må komma i åtnjutande av ålderstillägg å sin lön, väl grundade, men byser även beträffande detta ålderstillägg enahanda betänklighet gent emot att medgivande därom må få gälla retroaktivt, som av utskottet uttalats i fråga om ålderstillägg åt vaktmästare hos justitiedepartementet. Gent emot detta skall jag be att få säga följande. Om medicinalstyrelsen icke stått under omorganisation vid den tidpunkt, då Sederholm förordnades att bestrida den omtalade tjänsten, så lider det intet tvivel, att han just då blivit ordinarie medicinalråd, och om denna omorganisation blivit genomförd, då Sederholm varit medicinalråd, så skulle han fått tillgodoräkna sig den tid, som han uppehöll denna tjänst på förordnande. Nu är det så, att frågan om omorganisationen drog långt ut på tiden och har i sin tur gjort, att han icke kunnat bli ordinarie. Men han har under dessa förhållanden intjänat den tid, som berättigat till ålderstillägg.

Jag anser nu, att det vore verkligen mer än vanligt obilligt, om just den omständigheten, att medicinalstyrelsen under många år stått under omorganisation, skulle försätta denne tjänsteman i en sämre ställning beträffande hans inkomster än vad som annars skulle ha blivit fallet. Till och med statskontoret, vilket ämbetsverk, som bekant, icke plägar vara så att säga hjärtnupet, har ansett ett sådant tillvägagående obilligt. Jag anser det därför både billigt och rättvist, att Sederholms arbete inom medicinalstyrelsen icke avlönas sämre, än om han vore ett ordinarie medicinalråd. Jag ber därför, herr talman, att få yrka avslag å utskottets hemställan och bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Häruti instämde herr *Vahlquist*.

Vidare anförde:

Herr Ekman: Herr talman, mina herrar! Här gäller det icke, att Riksdagen icke skulle vara benägen att bevilja medicinalrådet Sederholm det ålderstillägg, som är föreslaget, vad beloppet beträffar. Utskottets beslut avser endast, att detta ålderstillägg icke må utgå retroaktivt även för innevarande år, vilket står i överensstämmelse med det förslag, som utskottet tidigare avgivit och som av Riksdagen blivit godkänt beträffande ålderstillägg till vaktmästare i åtskilliga av statens verk, i överensstämmelse med vilket förslag även Riksdagen under innevarande år fattat beslut. Nu anse emellertid reservanternas i detta fall, att en skillnad föreligger, i det att de säga, att beträffande vaktmästarna föreligger ett helt nytt förslag om inrättande av ålderstillägg åt dem, under det att beträffande medicinalråden redan existerar sådant ålderstillägg och att det endast är den omständigheten, att medicinalrådet Sederholm icke varit ordinarie medicinalråd, utan tillförordnad under denna tid, som gör, att han icke ovillkorligen skulle ha rätt till ålderstillägg utan vidare även för 1913.

Ang. personligt löne-tillägg åt t. f. medicinalrådet E. Sederholm.

(Forts.)

Ang. person-
ligt löne-
tillägg åt t. f.
medicinal-
rådet E. Se-
derholm.
(Ports.)

Orsaken till att Kungl. Maj:t icke tidigare framkommit med detta förslag är just det förhållandet, att medicinalrådet Sederholm varit tillförordnad, och Kungl. Maj:t har förmodligen ansett sig icke böra föreslå sådant ålderstillägg åt tillförordnad tjänsteman förr, än han bibehållit sitt förordnande så länge, att han verkligen intjänat detta ålderstillägg. Mig vill det synas, som om skillnaden mellan detta förslag och ålderstilläggen åt vaktmästarna icke vore vidare stor. Hade förslaget om dessa vaktmästare inkommit tidigare — vilket det ju icke fanns något hinder för — så hade dessa vaktmästare kommit i åtnjutande av sitt ålderstillägg även för 1913; och hade förslaget beträffande medicinalrådet Sederholm inkommit tidigare, så hade även han erhållit ålderstillägg tidigare.

Nu sade den föregående ärade talaren, att det icke funnes något tvivel om, att, därest medicinalstyrelsen varit omorganiserad och platsen alltså varit med ordinarie innehavare besatt i stället för skött på förordnande, den just hade varit besatt med medicinalrådet Sederholm. Jag vet icke, från vilken auktoritet den ärade talaren hämtat denna bestämda visshet. Jag vill ingalunda bestrida sannolikheten av detta antagande; men huruvida man kan säga, att det är absolut säkert, utan att verkligen hava inhämtat det från källa — jag vet knappast vilken — det förstår jag icke.

Till dessa skäl vill jag ytterligare foga det, att, om man skall göra ett undantag från den av Riksdagen nu tillämpade regeln att icke låta sådana ålderstillägg som det nu ifrågasatta utgå retroaktivt, det synes mig, att man mycket hellre bör göra ett sådant undantag, när det gäller sådana statens tjänstemän, som stå längst ned på löneskalan, än när det gäller en person i den ställning som den nu ifrågavarande.

Jag skall, herr talman, icke ytterligare förlänga debatten, men jag anhåller om bifall till statsutskottets hemställan.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Schotte: Herr talman! Jag skall bara yttra några få ord för att meddela, att jag icke i allo kan biträda den uppfattning, som vice ordföranden i statsutskottet här gjorde gällande, nämligen att det icke skulle vara någon skillnad mellan ålderstillägg för de av honom omförmälda vaktmästarna och här ifrågavarande t. f. medicinalrådet Sederholm. Det gällde dock med avseende å vaktmästarna en *ny* förmån, en *löneförbättring*, där man således med visst fog kunnat säga, att man icke bör låta den verka retroaktivt; då däremot det här är fråga om en löneförmån, som *är* uppförd på ordinarie stat, samt om det spörsmålet, huruvida ett ålderstillägg som det förevarande skall, under samma förutsättning som för ordinarie innehavare, få utgå till en tillförordnad, som i följd av särskilda omständigheter — en organisationsfråga — icke blivit ordinarie innehavare av den av honom uppehållna befattningen.

Medicinalstyrelsen, som i detta fall har att göra framställning till Kungl. Maj:t, har ju också i sin framställning, då den först kom in i slutet av 1912, haft att stödja sig på den omständigheten, att Riksdagen 1907 i ett alldeles liknande fall med avseende å medicinalrådet Stenbeck förfarit på sätt Kungl. Maj:t nu föreslagit. Det förefaller mig därför, som om det vore en riktigare väg, ifall Riksdagen för-

klarade, att Riksdagen nu ej längre vill tillämpa en dylik princip: Kungl. Maj:t ställer sig då givetvis detta till efterrättelse och kommer att tillse, att för framtiden dylika anslag, för vilka fog finnes, i god tid komma att begäras; men att nu genast bryta praxis, det går ju bara ut över en särskild tjänsteman och får ett visst sken av stränghet gent emot denne. Icke heller lär Riksdagen, vilken, såsom utskottsreservanterna här omförmäla, år 1912 bifallit en av Kungl. Maj:t gjord framställning om beviljande för år 1913 av personligt ålderstillägg åt en dåvarande extra kanslissekreterare i jordbruksdepartementet, vilken, därest han fortfarande i denna befattning tjänstgjort, först vid 1913 års ingång skulle hava uppehållit tjänsten i fem år, då gjort ett principuttalande i denna fråga. Det hade dock varit så mycket lättare att göra ett sådant, eftersom det då tillämpade förfarandet torde varit en nyhet.

Ang. personligt löne- tillägg åt t. j. medicinalrådet E. Sederholm.
(Forts.)

Jag tycker därför, att, då förhållandena äro sådana, som de i här förevarande fall äro, och då Kungl. Maj:t, sedan Riksdagen har gjort detta påpekande, kommer att söka att ställa sig detsamma till efterrättelse och för framtiden begära dylika ålderstillägg inom den tid Riksdagen numera önskar, Riksdagen för nu föreliggande fall kunde vidbliva den praxis, som tillämpats beträffande medicinalrådet Stenbeck år 1907, och på vilken medicinalstyrelsen stött sig; ett motsatt förfarande kan synas den tjänsteman, som därav drabbas, ganska obilligt och hårt.

Herr Ekman: Herr talman! Endast ett par ord med anledning av det nyss från statsrådsbanken påpekade precedensfallet från 1907. Det är sant, att 1907 inträffade ett fall liknande detta, och där den nu föreslagna anordningen biträdades av statsutskottet och Riksdagen; men det är lika sant, att sedermera har en bestämd princip gjord sig gällande, att man icke skulle låta sådana här ålderstillägg eller över huvud taget lönereregleringar verka retroaktivt; och det har endast varit i synnerligen ömmande undantagsfall, som man ansett sig böra frångå denna grundsats. Skulle man nu avvika från denna ståndpunkt och bifalla förslaget, då tillskapar man ett nytt och vida färskare precedensfall, »fallet från 1913», vilket sålunda framdeles skulle kunna åberopas vid liknande tillfällen.

Jag anser således, att det är klokare, att man vid detta tillfälle följer statsutskottets förslag.

Herr Vahlquist: Herr talman, mina herrar! Jag har instämt med den förste ärade talaren i denna fråga och kunde ju hava nöjt mig därmed; men jag anser mig dock böra tillägga några få ord. Det förefaller mig väl formalistiskt, att man icke velat tillerkänna denne man ålderstillägg. Vice ordföranden i statsutskottet medger, att man inte kan neka till att han har de fem åren, som fordras, inne, men säger på samma gång, att om medicinalstyrelsen hade passat på i tid och Kungl. Maj:t kommit in till förra årets Riksdag, då skulle intet hinder funnits. Det är, synes mig, ren formalism. Han har sina fem intjänade år, han har skött sig väl, och man erkänner, att, om proposition kommit till förra Riksdagen, han skulle hava fått sitt

Ang. personligt löne-tillägg åt t. f. medicinalrådet E. Se-derholm. (Forts.)

ålderstillägg från den 1 januari 1913; jag anser då, att alla billighets-skäl tala för att kammaren bifaller Kungl. Maj:ts framställning, och vi kunna så mycket hellre göra det, som Första kammaren redan bifallit framställningen och vi då besparades en gemensam votering. Billighetskänslan synes mig här böra göra sig gällande, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts framställning.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Mom. c) — f).

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 24 — 26.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 27.

Lades till handlingarna.

Punkten 28.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 29, angående statsbidrag till avlönanade av barnmorska.

Ang. statsbidrag till avlöning av barnmorska.

I en inom Andra kammaren väckt motion, nr 125, hade herr Larsson i Klagstorp, med instämmande av ett flertal kammarledamöter, hemställt, att Riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, till vilket belopp och under vilka villkor statsbidrag till inom kommun anställd examinerad barnmorskas avlöning skulle kunna beviljas samt till Riksdagen inkomma med det förslag, vartill denna utredning kunde föranleda.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade emellertid avgivits av herrar Ström och E. F. Hellberg.

Efter föredragning av utskottets hemställan begärdes ordet av

Herr Ström, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Den fråga, som nu återigen är före, är alldeles densamma, som behandlades vid förra årets riksdag. Samme motionär, som nu väckt frågan, väckte även då fråga om samma sak. Utskottet avstyrkte motionen då, såsom utskottet

även nu har gjort, men Andra kammaren biträdde motionen; och vid sådant förhållande, och då jag även förra året ansåg, att motionen var fullt berättigad, har jag icke heller nu kunnat hava något annat uttalande än om bifall till motionen.

Utskottet har stött sitt avslagsyrkande på tre huvudpunkter: dels att minimilönen för barnmorskor så nyligen är fastställd; vidare att motionärens förslag icke går ut på någon löneförhöjning för barnmorskorna, något, som utskottet säger sig annars vilja vara med om; och, för det tredje, att icke heller genom motionärens förslag någon lindring för de tyngst beskattade kommunerna skulle vinnas. Jag skall nu icke på ett mera djupgående sätt ingå på dessa frågor. Den diskussion, som fördes i fjol, är jag säker på att denna kammars ledamöter allesammans hava i friskt minne. Då påvisades behovet av en sådan förhöjning *såväl* med hänsyn till själva minimilönen — man hoppades nämligen, att om staten komme att lämna något bidrag, större eller mindre, detta alltid skulle komma att bidraga till att även barnmorskorna på många ställen skulle kunna få en behövligen lönetillökning — *som ock* med hänsyn till möjligheten av en skatteutjämning, låt vara i mindre grad, därigenom att de mindre bärkraftiga och någon gång till omfånget största kommunerna, vilka behövde icke endast en, utan flera barnmorskor, skulle kunna få någon hjälp, så att de bättre kunde ordna sin i detta avseende så synnerligen viktiga sjukvård.

Jag skall, som sagt, icke i denna sena timme gå något närmare in på vad som anfördes förra året, och som i huvudsak skulle kunna anföras även nu; utan jag skall, herr talman, blott be att i all korthet få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till motionen.

Med herr Ström förenade sig herrar *Helger, Mossberg, Lundgren* i Björna och *Olofsson* i Digernäs.

Vidare anförde:

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Jag skall be att för min del få yrka bifall till utskottets förslag i denna punkt. Det är väl sant, att kammaren i fjol biföll en liknande motion. Men därför att Andra kammaren så beslöt i fjol, tror jag icke, att statsutskottets majoritet behöver böja sig i sina åsikter; utan man bör väl handla så, som man finner frågan för dess egen del förtjäna.

Här yrkas nu, att staten skall bidraga till avlöningen för barnmorskor, därför att Riksdagen beslutat en lag, som ålagt kommunerna att betala en viss lön till sina barnmorskor. Ja, det kan visst vara sant, att, om Riksdagen lägger sig i, så att säga, de kommunala förhållandena, statsverket också bör något bidraga till avlöningarna. Men barnmorskeområdet är icke det enda område, där kommunerna hava skyldighet att hålla en viss funktionär; utan man har också till exempel fjärdingsmannatjänster, som kommunerna äro skyldiga att hålla enligt lag. Men därför betalar icke statsverket någon ersättning, och man har nog även andra fall att åberopa, som äro likartade med detta, utan att där väckts något förslag om bidrag beträffande dem.

Ang. statsbidrag till avlöning av barnmorska.

(Forts.)

Ang. statsbidrag till avlöning av barnmorska.

(Forts.)

Det är också att märka, att lagen beträffande skyldighet att hålla barnmorska icke är gammal. Tillämpningen av denna lag började med fjoråret, och sålunda har man icke mycken erfarenhet om hur kommunerna ställt sig med avseende å denna lag. När Riksdagen godkände Kungl. Maj:ts proposition år 1908 angående kommuns skyldighet i fråga om anställande av barnmorska, hade man en utförlig redogörelse över huru det då ställdes sig med barnmorskeförhållandena inom de olika länen och inom vissa kommuner. För att kunna få särskilda barnmorskedistrikt, framlade Kungl. Maj:t då i sin proposition grunder, varefter kommunerna hade att gå; och dessa grunder innehålla, att små kommuner kunna sammanföras till ett distrikt med en gemensam barnmorska, på det att man måtte hava lättare att betala den i lagen bestämda minimilönen 300 kronor förutom bostad och vedbrand.

Då nu så förhåller sig, att man här icke kan komma under denna minimilön, är det väl naturligt, att man bör se till, hur kommunerna ställt sig denna lag till efter rättelse. Ty det är att märka, att alla de kontrakt, som äro ingångna, innan denna lag skrefs, nämligen före 1908, då icke kunde uppsägas, och att den nya lagen icke äger tillämpning på dem, utan endast på kontrakt, ingångna efter 1908. Sålunda vet man ännu icke, huruvida detta stora antal barnmorskor finnes, som angives i åtskilliga av länen. Jag skall bara upprepa en enda punkt ur den kungl. propositionen till 1908 års Riksdag, där det talas om att lönerna äro mycket låga, vilket också Riksdagen erkänt. Där säger då föredraganden: att såsom till exempel i Skåne icke mindre än 75 merendels intill varandra gränsande socknar hava var sin barnmorska hos sig anställd mot ett fast arvode, icke uppgående till 200 kronor om året, är också ett missförhållande, som, i den mån gällande kontraktstider utgå, bör rättas; och bör då tillses, att lämpliga större barnmorskedistrikt inrättas. Ofta torde den förekommande, lågt satta avlöningen hava sin förklaring i en viss obenägenhet från kommunernas sida att hava gemensamma funktionärer med annan kommun. Så visas det i en tabell, hur det ställer sig. Jag skall då taga som exempel det län, den främste motionären är ifrån, nämligen Kristianstads län. Där fanns icke mindre — efter denna tabell — än 153 barnmorskor, och av dessa var det 127, som hade lägre avlöning än 300 kronor, märk väl, och endast 26 öfver 300. Går man sedan till Kopparbergs län, finner man, att där fanns 79, men det var endast 6, som hade lägre avlöning än den av Riksdagen beslutade minimiavlöningen 300 kronor. Sålunda ser man, vilka stora skillnader det var, och sådana skillnader var det meningen, att den nya lagen skulle utjämna. Nu vet man icke det ringaste, huruvida en sådan utjämning skett därigenom att små kommuner sammanfört sig till ett distrikt för att sålunda bättre avlöningar skulle beredas barnmorskorna och för att dessa icke skola komma under minimiavlöningen. Någon sådan utredning har man icke ännu, men en sådan borde man ha, innan man anslår medel från statsverket till avlöning åt barnmorskor. Jag håller före, att denna minimilön på 300 kronor är låg, för den händelse distrikten ej vilja gå utöver den lönen, men är det någon säkerhet för, om motionen bifalles och för den händelse man får statsbidrag, att man med

denna minimilön höjer avlöningen till barnmorskorna? Jag tror icke, att det är någon säkerhet. Vill man hjälpa barnmorskorna till att få högre avlöning, borde man väl samtidigt med det man framlägger förslag om statsbidrag till kommunerna också höja minimiavlöningarna. Då hade man visshet om, att barnmorskorna bleve hjälpta med högre avlöningar.

Ang. statsbidrag till avlöning av barnmorska.

(Forts.)

Som motionen synes mig vara ganska tidigt framkommen, tror jag statsutskottet handlat rätt, då det ställt sig på denna ståndpunkt, som innebär avslag å densamma. Jag för min del ber att få yrka bifall till utskottets förslag i denna punkt.

Herr Larsson i Klagstorp: Herr talman, mina herrar! Jag vill säga, att jag har mycket svårt att förstå de skäl, på vilka utskottet yrkat avslag å den gjorda framställningen.

Då man här talar om, att man icke har någon erfarenhet om hur lagen av år 1912 verkat, vill jag verkligen fråga herrarna: Vad mena herrarna med att ha erfarenhet på detta område? Det gäller icke alls här frågan om vad lön barnmorskorna skola ha; frågan gäller här enligt mitt förmenande: Skall staten bidraga till avlöningen? Vi anse ju för vår del, att, då staten fastslagit en minimilön, uppgående till 400 kronor — icke 300 kronor, som herr Carl Persson sade — det är riktigt, att staten å sin sida bidrager till denna minimilön.

Jag tycker, att, när vi skola tala om motionen och diskutera den, vi skola hålla oss till vad motionen innehåller och ej gå så fullständigt vid sidan av saken, som man nu här gjort, liksom också då förra gången motionen här var före.

De skäl, vi anført för motionen, stå nedskrivna i densamma, och dessa skäl borde man väl här diskutera, ty det borde väl vara de, som skola vara avgörande. Vi alla se, att, då sjukvården övertagits delvis av staten, och då barnmorskornas verksamhet kan hänföras delvis till sjukvården, staten bör bidraga även därvidlag. Vidare säga vi, att då staten tagit sig husbondevälde över barnmorskorna genom att låta dem sortera under provinsial- och stadsläkarne, så är detta ett skäl, varför staten bör lämna bidrag, och slutligen säga vi, att då statsmakterna inbegripit i kommunens självbestämmningsrätt, då de bestämt, vilka löner skola utgå för i kommunens tjänst anställda personer, så anse vi konsekvensen vara den, att statsverket även bidrager till dessa personers avlöning. Det är dessa saker, som vi böra diskutera, och icke hur länge lagen varit i tillämpning och icke heller vilka resultat i löneavseende lagen åstadkommit. Det är icke detta motionen gäller. Motionen gäller, huruvida staten skall bidraga till barnmorskornas avlöning eller icke. Vi anse för vår del, att vi givit fullgoda skäl för vår begäran om statsbidrag till barnmorskornas avlöning, och jag har hittills icke hört, att några giltiga motskäl kunnat framdragas.

Jag skulle särskilt vilja peka på en sak, som vi också hava berört här, nämligen att ett statsbidrag skulle verka i viss mån skatteutjämnande. Man talar så gärna nu i vår tid om, att man skall söka lätta kommunernas bördor, försöka att fördela dem så, att de bli mera lagda på de bärkraftigas axlar. Det är ett vackert talesätt, men när

Ang. statsbidrag till avlöning av barnmorska.
(Forts.)

vi verkligen komma fram med ett förslag, som i någon mån realiserar denna tankegång, då vill man icke ha med den saken att göra. Det är väl så, att alla avlöningar trycka den fattiga kommunen mer än den rika kommunen och mer än stadssamhället. Så är förhållandet beträffande barnmorskorna. Därtill kommer en sak, som härvidlag är avgörande, som kan beveka även i stadssamhällena och i centrala delar boende, nämligen att man ute på landsbygden har ofantliga svårigheter att få examinerade biträden, när sådana erfordras. I stora samhällen är det gott om examinerade biträden och gott om läkare, där är det ingen svårighet att reda sig, men kom ut på landsbygden med de stora avstånden, där det kan hända, att det finnes varken läkare eller barnmorska på milsvida avstånd. Där kan man säga, att svårigheterna hopa sig. Jag tror sannerligen, att Riksdagen gör en god gärning, om den bifaller vad vi här hemställt.

Utskottets ställning förefaller ganska egendomlig, då man alltid har velat lägga så stor vikt på Riksdagens Andra kammares uttalade beslut. Här uttalade sig Riksdagens Andra kammare förra året i rak strid mot ett enhälligt statsutskott; Riksdagens Andra kammare uttalade som sin vilja och sin mening, att Riksdagen skulle anhålla om skrivelse med begäran om utredning om statsbidrag, men däri struntade statsutskottet i år. Visserligen säger det, att förhållandet var sådant, men tager icke alls hänsyn till Riksdagens Andra kammares vilja, när det gäller, att man skall utföra denna vilja i praktiken. Jag kan icke förstå, att denna fråga mött sådant kompakt motstånd i statsutskottet, som den hittills gjort, men jag är övertygad om, att Riksdagens Andra kammare icke har ändrat mening i år, utan att dess mening från i fjol fortfarande står kvar. Då jag har den tron, ber jag, herr talman, att för min del få yrka avslag på utskottets hemställan och anhålla om bifall till motionen.

Häruti instämde herrar *Engqvist, Eliasson, Bosson, Dandenell* och *Runefors*.

Herr Rydén: Mycket får man ovett för i denna kammare, men om anspråken gå ända därefter som hos herr Larsson i Klagstorp, nämligen att därför att ett beslut fattats med tio rösternas majoritet, då kammaren icke var fullsatt, alla medlemmar av statsutskottet skola helt och hållet hoppa över till rakt motsatt mening, ber jag få säga, att de anspråken ha ännu icke mig veterligen framställts förut. I varje fall vill jag icke tänka mig, att utskottets ledamöter skola vara sådana där krukor, som gå ena året hit, andra dit. Det var det.

Jag skall be att få säga ett par ord om de båda huvudskäl, som herr Larsson i Klagstorp anfört för sin motion. Det får väl herr Larsson medgiva, att några nya skäl utöver dem, han hade i fjol, icke förekommit i år. Det kunde väl, som utskottet riktigt anmärkt, funnits anledning förebringa sådana skäl, därför att lagen nu varit i kraft och man möjligen skulle kunnat, ifall det varit så förfärligt trängande, uppspara i riket något exempel, som närmare styrkt nödvändigheten av den framställda begäran.

Jag skall hålla mig till de båda huvudskälen. Motionären an-

förde för det första, att ett bifall till motionen skulle verka utjämnande på skattebördorna. Det säger väl ändå sunda förnuftet, att någon utjämnning av skattebördorna icke på detta sätt kan komma till stånd, när man delar ut lika statsbidrag generellt över hela riket både till rika kommuner och fattiga. Det kan väl icke räknas som utjämnning av skattebördorna, även om det kan lindra i någon mån i fattiga kommuner. Det andra skälet, som herr Larsson i Klagstorp anförde, var det, — han åtminstone antydde det, men var dock icke så positiv i det avseendet i år här från talareplatsen som i fjol — att barnmorskornas löner skulle bli höjda på detta sätt. Ja, det vågar jag säga, att det är synnerligen ovisst, om det kommer att ske. Jag är icke säker på för min del, att, om staten här beslutar lämna ett bidrag till avlöande av barnmorskor, barnmorskorna få de pengarna och icke kommunerna själva taga dem. Är det så, att barnmorskorna skola få dessa statsbidrag som tillskott till sina löner, verkar det icke utjämnande eller underlättande inom kommunerna. Det ena utesluter faktiskt det andra. Vad slutligen motionären tyckes fästa huvudvikten vid: Det är principen. Ja, den principen har blivit prövad en gång, när lagen angående avlöning åt barnmorskorna antogs av Riksdagen. och jag för min del vill säga, att jag behjärtar i ett avseende motionärens framställning, nämligen så till vida, att jag tycker det vore angenämt att bidraga härtill, om man verkligen vore säker på att det bleve en löneförbättring. Men jag är alldeles säker på, att vill man åstadkomma detta, då bör man icke bifalla den här motionen, utan då bör man taga upp och ställa i ett sammanhang lönefrågan och frågan om statsbidrag till kommunerna. Jag kan följaktligen icke finna annat, än att utskottet haft synnerligen goda skäl för sitt yrkande om avslag å motionen.

Herr Hellberg: Jag var reservant i den här frågan i fjol och jag är det i år också, och därför skall jag be att få säga ett par ord, det skall icke bli många. Denna lag om barnmorskor stadgar ju, som vi veta, vissa förpliktelser för kommunerna, både med avseende på barnmorskornas antal och löneförmåner. Detta är icke mycket att anmärka på, om det är fråga om sådana kommuner, som kunna förena sig två eller flera om en barnmorska eller då det gäller kommuner, som kunna betjäna sig med en eller två barnmorskor. Men annorlunda ställer sig frågan vid de stora norrländska länen, där det på grund av de stora avstånden är nästan omöjligt att ordna frågan om antalet barnmorskor efter folkmängden, utan där man får göra det så att säga efter väglängden. Det är ganska kännbart att där ordna denna angelägenhet, ty för det första fordras det flera barnmorskor och för det andra ha dessa barnmorskor svårighet att existera. De ha nämligen ganska obetydliga inkomster på grund av den glesa befolkningen och även med anledning av att densamma är mindre bemedlad. Så är det t. ex. i Lycksele, där det finnes barnmorskor, som icke komma upp till högre extra inkomst än 75 kronor per år. Vad blir följden? Jo, att kommunen för att hindra täta flyttningar nödgas höja lönerna, såsom man fått göra i den socknen. Och det hjälper icke ändå, ty platserna stå ibland obesatta. Då är det icke svårt att förstå, att somliga kom-

Ang. statsbidrag till avlöning av barnmorska.
(Forts.)

Ang. statsbi-
drag till avlö-
ning av barn-
morska.
(Forta.)

muner vilja inskränka antalet av dessa befattningar, något, som ju också motionären givit flera exempel på.

Mig synes det som en given följd, att den myndighet, som utfärdar reglementen och pålägger ansvarsbestämmelser för barnmorskorna och även för kommunerna, huru de skola anställa och avlöna barnmorskorna, att den myndigheten också borde känna sig förpliktad att deltaga i kostnaderna. Det är icke nog med att det utfärdas stadgar och lagar, det bör även åligga staten att tillse och bidra till att dessa stadgar och lagar kunna uppehållas. Enligt min åsikt är det icke en dag för tidigt, att staten bidrager till att ordna förhållandena på detta område, där staten ålägger skyldigheter både för barnmorskorna och kommunerna. Det finnes andra områden, kanske mindre viktiga, där staten bidrager med ganska stora belopp, och enligt min mening är det icke för mycket, om jag så får säga, att Riksdagen uppmuntrar barnmorskorna med något annat än lagförslag och ansvarsbestämmelser. Jag ber att få yrka bifall till motionen.

Härmed var överläggningen slutad. I överensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition.

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 29 av utskottets förevarande utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å kammarens berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utvisade 99 ja mot 73 nej; och hade kammaren således bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 30—32.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 33.

Lades till handlingarna.

Punkterna 34—43.

Kammaren biföll vad utskottet hemställt.

Punkten 44.

Lades till handlingarna.

Punkten 45.

Utskottets hemställen bifölls.

Punkten 46.

Lades till handlingarna.

Punkterna 47—56.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 57.

Lades till handlingarna.

Punkterna 58—69.

Utskottets i dessa punkter gjorda framställningar blevo av kam-maren bifallna.

§ 12.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för beredande vid vanförestalt av vård åt vanföra efter 1912 års barnförelammningsepide-mi samt till inspektion av anordningar härför;

nr 18, i anledning av väckt motion om medgivande för Borås' högre allmänna läroverk att för biblioteks- och materielkassans räkning upptaga ett lån;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till Stockholms stad för anskaffande av en isbrytare;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts under punkt 64 av femte huvudtiteln i statsverkspropositionen gjorda framställning om anskaffning av ett fyrskepp att förläggas vid Ölands södra udde.

§ 13.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 9, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om införande av proportionellt valsätt vid val av statsrevisorer och suppleanter för dem;

statsutskottets utlåtande, nr 4, angående regleringen av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel, omfattande anslagen till lantförsvarsdepartementet;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 10, angående regleringen av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna; och

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande å allmänna indragningsstaten av viss ersättning till innehavaren av bergmästarbostället i Filipstad m. m.; samt

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 30, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående viss ändring i grunderna för jordbruksfastighets deltagande i kostnaderna för vägunderhållet;

nr 31, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag, åsyftande rätt för enskild person att för husbehov tillgodogöra sig vatten å annans mark m. m.;

nr 32, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående vissa ändringar och tillägg i lagen om väghållningsbesvärets utgörande på landet;

nr 33, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om beredande av rätt till andel i häradsallmänning även å annan jordbruksfastighet än i mantal satt jord;

nr 34, i anledning av utarbetad statistisk berättelse om statens utarrenderade domäner; och

nr 35, med berättelse angående undsättningsfonden.

§ 14.

Justerades protokollsutdrag.

§ 15.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Hellström</i>	under 10 dagar fr. o. m. den 4 mars,
» <i>Bäckström</i>	» 6 » » » 8 »
» <i>Andersson</i> i Skivarp	» 8 » » » 1 »
» <i>Starbäck</i>	» 5 » » » 28 februari,
» <i>Larsson</i> i Västerås	» 2 » » » 27 »
» <i>Liljedahl</i>	» 5 » » » 4 mars,
» <i>Dandenell</i>	» 2 » » » 28 februari,
» <i>Odqvist</i>	» 2 » » » 28 »
» <i>Waldén</i>	» 5 » » » 1 mars och
» <i>Ingvarsson</i>	» 2 » » » 28 februari.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 12,29 på natten.

In fidem
Per Cronvall.

Fredagen den 28 februari.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 21 och den 22 innevarande februari.

§ 2.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid:

till statsutskottet propositionen angående resebidrag till vissa patienter vid kustsanatorierna;

till jordbruksutskottet propositionen angående tillstånd för staden Sala att försälja vissa s. k. tilldelningar och intagor; och

till statsutskottet propositionen angående användande av medel, som influtit genom försäljning av föräldrade handvapen m. m.

§ 3.

Vidare föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 9, statsutskottets utlåtande nr 4, bankoutskottets utlåtanden nr 10 och 11 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 30—33.

§ 4.

Jordbruksutskottets härpå föredragna memorial:

nr 34, i anledning av utarbetad statistisk berättelse om statens utarrenderade domäner; och

nr 35, med berättelse angående undsättningsfonden, lades till handlingarna.

§ 5.

Ordet lämnades härefter till

Herr vice talmannen, som yttrade: Herr talman! Jag hemställer, att kammaren behagade besluta, att å föredragningslistan för morgondagens sammanträde bland två gånger bordlagda ärenden först uppföres statsutskottets utlåtande, nr 4, angående regleringen av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel och därefter bankoutskottets utlåtande, nr 10, angående regleringen av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, samt att femte tillfälliga utskottets utlåtande, nr 4, i anledning av motion angående initiativ från svensk sida till främjande av strävandena att såsom internationell lag må bliva fastslaget,

att varje självständig nation liksom varje underkuvad, som betraktar sig såsom offer för våldet, är berättigad att allt framgent leva sitt eget fria liv, uppföres *sist* å föredragningslistan.

Denna hemställan bifölls av kammaren.

§ 6.

Till bordläggning anmälde:

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 5, i anledning av herr Lundgrens i Björna motion, nr 226, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upphörande av den skoldistriktens åliggande skyldighet att i Post- och Inrikes tidningar kungöra lediga folkskollärarejänster; och

nr 6, i anledning av herr Christiernsons motion, nr 161, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående avskaffande av prokanslersämbetet vid universiteten; samt

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 3, i anledning av inom båda kamrarna väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående lindring i de mindre bemedlades kostnader för hospitalsvård;

nr 4, i anledning av väckta motioner i fråga om utskänkningsen av brännvin, vin och öl i Riksdagens lokaler; och

nr 5, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående fortsatt förbud mot import av begagnade tomsäckar m. m.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Molin</i> i Södertälje	under 8 dagar fr. o. m. den 1 mars,
» <i>Bärg</i> i Katrineholm	» den 1 mars,
» <i>Jonsson</i> i Hökhult	» 1 » och
» <i>Runefors</i>	» 1 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.18 e. m.

In fidem
Per Cronvall.